

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOR együtt: egész évre... 12 frt; fél évre... 6 *; Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre... 8 frt; fél évre... 4 *; Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOR: egész évre... 6 ft; fél évre... 3 *.

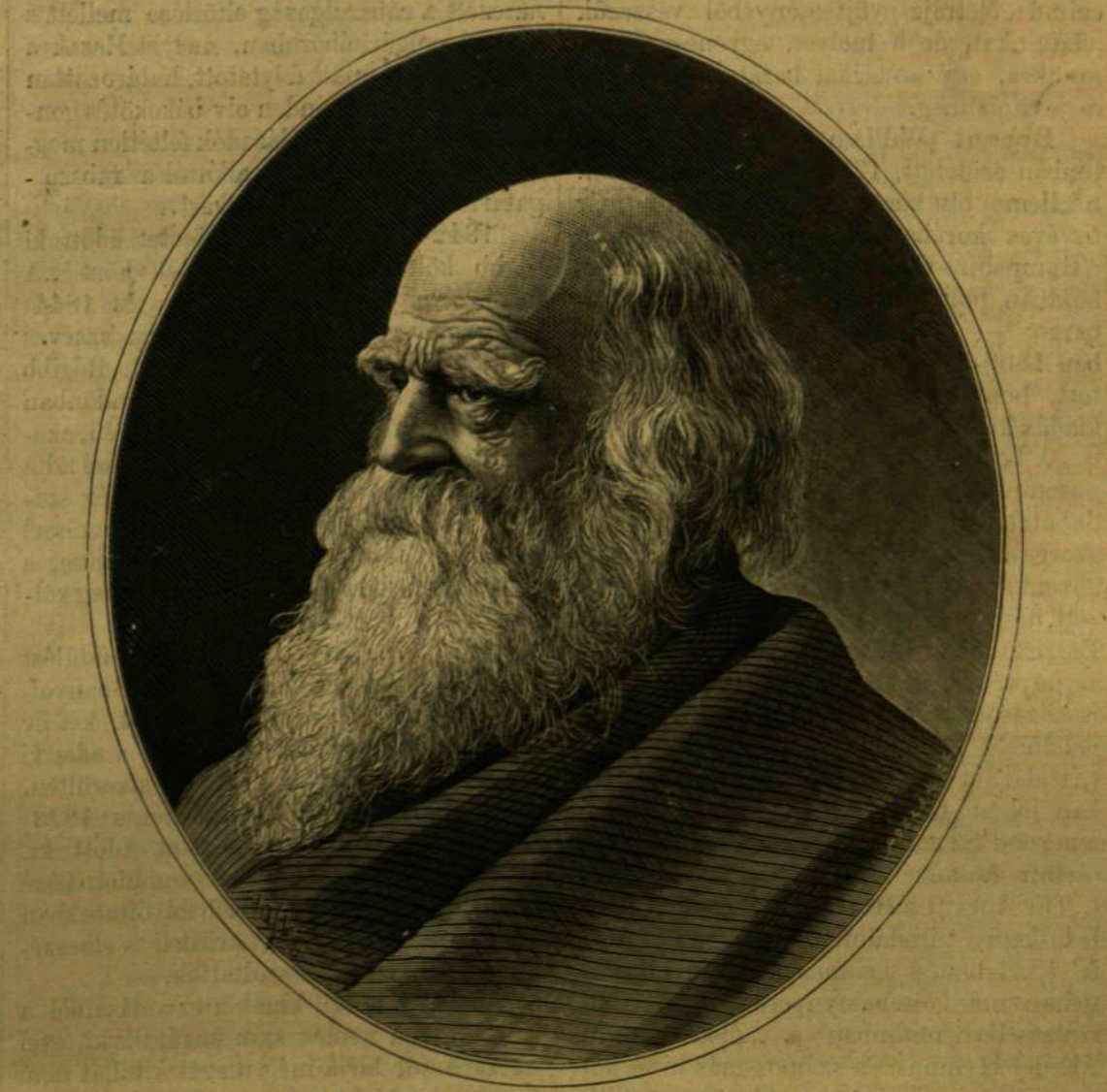
33. szám. — 1876. Budapest, augusztus 13. XXIII. évfolyam.

BRYANT VILMOS.

MINDEN irodalom kettős talajban gyökerezik: egyik a nyelv, másik a nemzeti élet. Ugyanazon szellemek más-kép fejlődnek egy más nyelv közegével, s pl. Homér vagy Horácus a Shakespeare vagy Göthe nyelvén másképp irt volna. És ugyanazon nyelven beszélő irodalmak fejlődésében is különbség van, más meg más nemzeti élet s viszonyok mellett. Ez utóbbira példa az, hogy az angol nyelvnek, és pedig tökéletesen ugyanazon angol nyelvnek minden eltérés nélkül, két, egymással sok tekintetben különböző irodalma fejlődött: az európai brit és az amerikai.

költészete rövid jellemzésével csak nem rég mutattuk be olvasóinknak. Bryantot bemutatni, most annál időszzerűbbnek tartjuk, mert az ősz költő némi összeköttetésbe hozott a százados ünneppel. Midőn ugyanis két évvel ezelőtt, 1874. november 3-án 80-ik évét betöltötte, tisztelői, a mellett, hogy e napot az ország minden részéből üdvözölték, bizottsággal alakulva elhatározták egy tartósabb, értékesebb s jelképes becsü emlékkel is megtisztelni — mivel pedig az oly hirtelen el nem készült, úgy végezték, hogy azt majd a százados

ünnep alkalmával, ugyszólván az egész Amerika, sőt a félvilág szeme előtt nyújtják át a költőnek. S a nyolczvan éves agg épségben, erőben érte meg e nagy, dicső napot is. Megjelent a százados ünnepen, júl. 4-én, Philadelphíában ő is; s ez alkalommal tisztelgések és lelkes üdvözetek fűgya lön, és átnyújtott neki az emlék: egy nagyszerű, mind értékére, mind műbeisére nézve kiváló billikom, vagy inkább váza, ezüst ötvös mű, dús aranyozással. Ritka szép mű, köröskörül sikerült jelképes metszetekkel, melyek az ősz költőnek

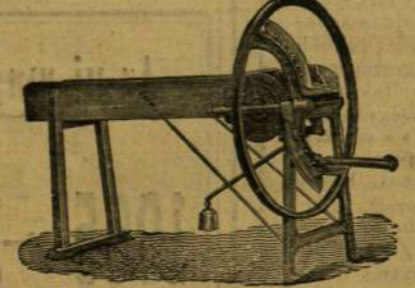

BRYANT VILMOS.

Longfellow arcképét és életrajzát,

ROBEY és TÁRSAI
Budapest
Művei 1. szám
ajánlják kitűnő

konkolyválasztó,
szóró- és szelelő-rostáikat,
2 lovas sorvető-gépeket,
szórva vető-gépeket,
szecska- és répavágókat,
és minden más, a gazdasági gép-szakmába vágó eszközöket, melyekből nagy készletet tartanak.

Képes árjegyzékkel és bővebb tudósítással szívesen szolgálnak
Robey és társai.

Pesten
a József-utca elején, az úgy nevezett magnás-fertályban fekvő 9-dik számú földszinti
ház
szabad kézből eladó. Közbenjárók kizárva. Bővebb értesítést ott helyben, vagy D. A. Ordoly ügyvéd úrnál, mészaros-utca, 8. szám. 2185

Sorsjegy-ügynökök!
Egy régebb, legjobb hírből álló bankház mindazon helyekre, hol még nincsen, vagy pedig nem kellőképen képviselve, szorgalmas és szilárd egyéneket keres sorsjegyek és állampapírok havonkénti részletfizetések mellett eladására. — A feltételek éptígy az ügynökök, mint a közönség részére is igen előnyösek. — Megfelelő szorgalom mellett az ügynökség az illető ügynöknek tekintélyes jövedelmet biztosít. — Ajánlatok magyar vagy német nyelven az előbbeni állás megemlítésével
2191
Kramer B. bankházzal intézendők Prágában.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárbanál kapható:

A kandalló mellett.
Beszély- és rajzgyűjtemény.
Irtta
H A J N A L K A.
Tartalom: Egy igaz történet — A nagymama — Margit levelei — Részvéde — Hiven a sírig — Egy este a hegyek közt — A ki az ideálját keresi — A kishasam szeretett — Két csattanás — A míg a férj a klubban van — Virág Pista csókja.
Ára fűzve 1 frt 50 kr.

Vényminta-tár
a magyar gyógyszerkönyvhez.
Pharmakologiai alapon
összeállította
Dr. SZEREMLEY MIHÁLY.
Ára vászonba kötve 2 frt 60 kr. 2185

Lovagló-eszközök
Angol nyergek dísznöbörből, 15 frtál kezdve 4 frig.
Köbgy. és pony-nyergek, Angol kamérok, egyes szárral 2 frt 65 kről 3 frt 50 frig. kettős szárral 5 frtől 10 frig.
Kengyelvaszárkák párja 2 frt 50 fr. egyes 3 frt 50 fr.
Ugró szíjfiók 3-4.70. — Plom terhelők és küst-terhelők 3-5 frig. Nyeregalkalmak (díszes) darabja 3-5 frig. Nyerges-szabók 3 frt 1.50 4.75. Feszítősabók 3 frt 1.50 3. Nyerges-szabók 3 frt 1.70-2.50. Trenzell 60 ktről 1 frig. Állkapcs-láncok 75 kr. Lovagló-sarkantyúk, szabályszerzők 90 kr., felcsatolók 3 frt 1.00-2 frig. Felcsatoló 1.60, sarok-géppel 2 frt. Lovagló-szörök minden nemű 50 ktről 15 frig. Hajtó-szörök 55 ktről 12 frig. agrárszörök 3 frt 15 frig. Lőmérékek 80 ktről 3 frig. — A sport harátjai, 6 szarvúak különbséggel mebe ajánlják az utjonnan teletelt

KERTÉSZ és EISERT Budape ten Perutya-utca 2. Irásbeli megbízások gyorsan teljesítenek. Árjegyzék bérmentve.

12
évi siker minden kétség fölé helyezé, miszerint Thedo tanár
SZAKÁLL-HAGYMÁJA
a legjobb és legbiztosab szer, a szép szakállnöbör előretöre. Számtalanok, a legmagasabb állású férfiak közt is, szép szakállukat csupán ezen szernek köszönhetik. Ezen szer a szakáll növeését hibetlen gyorsasággal elősegíti úgy hogy 16 éves fiatal emberek is, a legrövidebb idő alatt teljes és erős szakállt nyertek általa, a melyet a bizonyítványok ezzel bizonyítanak. Milyen számos semmirevaló hamisítás ugyanazon név alatt áruba bocsátatik, jó lesz arra ügyelni, hogy minden csomag a feltalálónak íttlen lenyomott pecsétjével legyen ellátva. Ára egy csomagnak 2 ft. 10 kr., postai küldéssel 10 krral több. Schwaibach, 1875. febr. 25. Fürt József, gyógyszerés úrnak, Prágában. Szives közönetemet a szakáll-hagymámról, az igen hatásosnak bizonyult be, és én mindenkinek a legjobban ajánlom. Hirt Károly J. s. k. építési vállalkosó. Valódi minőségben kapható: Budapesten Török József gyógyszerésznél, király-utca 4. sz. Pozsonyban: Pinstory Bódog gyógyszerésznél, Mihálykapunál.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárbanál kapható:

UJABB KÖLTEMÉNYEK.
Irtta
VAJDA JÁNOS.
Ára fűzve 1 frt 30 kr.
Költészetünk e legujabb termékeiről a napi sajtó általában a legnagyobb elismeréssel szólott, s egyebek közt a „Pesti Napló“ f. évi július 13-ki esti lapjában kifejezést adott azon, az irodalmi körökben általános nézetnek, mely szerint Vajda János e legujabb kötete tulajdonjába még eddigi műveit is, és „a költő merész pályá-utján figyelemre méltó haladást jelez.“
„Az a világ — ugymond — melyben ő mozog, az a nyelv melyen ő ír, teljesen különbözik mindattól, a mit előtte költészetünk produkált. — de teljesen egyenrangú ezekkel. Vajda költészete haladás, fokozat, kiegészítés.“
„Vajda János csapongó heves fantáziája, korlátlan szenvedélye egészen magyar; elmékedése, látköre, színvonala teljesen világirodalmi. Ez a kettő nem képez ellentétet benne, hanem inkább egymásba olvad. Ebben áll sajtósága, eredetisége.“
„A végítélet álma legerősebb nyilvánulása Vajda János forró phantáziájának. Ehhez hasonló képet nem bír költészetünk. Szakgatottságiban, rohamosságában, sötétségében van valami zord nagyság“ stb.

Izlés és takarékoság!
A legdiszesebb divatlap
BUDAPESTI BAZÁR
megjelen a Franklin-Társulat kiadásában.
Divatírásában a „BUDAPESTI BAZÁR“ ad minden számban mindennemű, a divat és női munka körébe eső illusztrációkat, szakértő magyarázatokkal és divatdóssítással. Felváltva egyik számban nagy szabásúképek, másikban eredeti természetes szabásmintákat papírból kivágva. Gyönyörűen színezett divatképek — löbb alakok — minden számban. Minden, a divat, nőimunka és háztartás körébe vágó cikkeket végezt megrendelési közbenjárásit haza a szerkesztőség, hová a megrendelési levelek utasítandók (Budapest szerviták háza III. emelet). Kedves előfizetőink a lapunkban foglalt számtalan látványmin-tákról szintén a szerkesztőséghez intézett megkeresésére: teljesen kivágtat szabásmintát kaphatnak.
Szépirodalmi részében a „BUDAPESTI BAZÁR“ minden számban eredeti és fordított beszéleket, költeményeket ismert nevi írók tollából. Érdekes mulattató és tanulságos tárcáikkal; a fővárosi élet szemlé-jét sat A lap borítékján hírszékényben minden érdekesebb mozzanatot a társas-élet irodalom és művészet köréből. T. olvasóinknak tért nyitunk hasznos és tré-fás kérdésekre és feleletekre. A „Kis gazdaszany“ rovat megfelel czimének. Szer-keztői levelezés, a divat körébe vágó hirdetések sat.
Király János, felölös szerkesztő.
Komócsy József, főmunkatárs.
Előfizetési ára:
Félévre 5 frt.
Negyedévre 2 frt 50 kr.
Az előfizetési pénzek a „BUDAPESTI BAZÁR“ kiadóhivatalához küldendők (Franklin-Társulat, Budapest, egyetem-utca 4. szám.)
Vidéki előfizetők legelőször-ülben postautalványgyal eszbe kellőtök.

érem-veretű, féldomborművü arczképét veszik körül. Egyiken a költészet muzsája van ábrázolva, a természet szemléletébe merülve; másikon a költő gyermekkor, apja vezetése alatt; a harmadikon Bryant, mint a természet költője, erdei magányban; a negyedik mint hírlapíró, az ötödiken mint Homér fordítója. Az arczkép fölött lant, alatta a nyomdát ábrázoló kézi sajtó, s egyéb jelvények.

Az ősz költő meghatottan vette át a nagybecsű emléket, s szerény és férfias szavaira egy egész világréz kiálltatta rá az éjlett.

Költészete, sőt neve is, nálunk kevésbé ismeretes. Mig Longfellow költeményeiből jó sok át van ültetve irodalmunkba s Poe Edgaris, hatalmas „Holló”-jával legalább ismeretes: Bryantól alig birunk valamit; csak a „Fejérlábu szarvas”-t ismerjük magyar fordításban a „Budapesti Szemle” egyik közelebbi kötetéből. Méltó lesz azért, költészetéről is szólni néhány szót, mielőtt életrajzára áttérnénk.

Bryant finom és gyöngéd alkatú költő természet. Költészetének lényege a komoly irányu s némileg a tanköltészet felé hajló érzelmesség, mint pl. a Gray- vagy Young-é az angol, — a Lamartine- és De Vigny-é, a francia irodalomban. De bár ezekre emlékeztet, oly egyéni és a mellett sajátosan amerikai, hogy eredetiségét e példányok fölemlítésével kétség alá nem vehetjük. A természet szeretete s abban megelégedését feltaláló optimizmus lengi át kisebb s nagyobb költeményeit, melyekben minden dagály és túlzás nélküli egyszerűségben nyilatkozik egy mélyen érző s nyugodtan szemlélődő kedély.

Bryant életéről Alibone „Irok szótára” című életrajz-gyűjteményéből vesszük adatainkat, de a melyet, egyenesen számunkra, egy amerikai barátunk pótolni és javított meg.

Bryant (William Cullen) Cummingtonban született, 1794 november 3-dikán. Szelleme oly korán fejlődött, hogy már tíz éves korában verset adott ki tőle a „Hampshire-Gazette” s tizenhárom éves korában politikai satírárt („The Embargo” — „A hajóteher”), mely Bostonban 1808-ban jelent meg s oly sikert aratott, hogy néhány hónap alatt második kiadás kellett belőle.

A bostoni Williams-Collegeben különösen a klasszikusok iránti előszeretettel, de általában minden tudományban nagy szorgalmával különböztette meg magát. Tizenkilenc éves korában már jogot végzett, ügyvéddé avattatott, s 1815-ben Great-Barringtonban (Massachusetts) megkezdte az ügyvédi gyakorlatot, s nemsokára meg is házasodott. Egyik legnagyobb hírvédelmes költeményét a „Thanatopsis”-t („Halál ábrázata”) ugyanekkor írta s 1816-ban jelent meg az először, az Észak-amerikai Szemleben. Másik nagyobb bölcselmi költeményét: „A korszakokról” („The Ages”) a Harvard-collegebeli „Phi-beta-kappa” irodalmi társaságban olvasta fel 1821-ben, s ugyanazon évben adta ki, néhány más költeményével együtt önállóan. Great-Barringtonban a „Zöld-folyam”, „Erdei Hymnus” s számos más híres költeményét, melyeket később összegyűjtve adott ki.

Tíz évi ügyvédi gyakorlat után, mikor már ügyvédi nevét sokkal tulzárnyalta

írói hírneve, oda hagyta Great-Barringtont és New-Yorkba költözött (1825), a hol a „Newyorki Szemle” című folyóiratot kezdte, mely azonban rövid ideig élt, bár költeményei néhány legjobbjára is abban jelent meg. De még azon évben az „Evening-Post” („Esti posta”) című napilap kiadó-szerkesztőségébe lépett be s abban mindvégig meg is maradt, és sokat tett arra, hogy e lap, befolyásában és elterjedésében, folytonosan növekedjék. 1827-ben Verplande és Sands társaival a „Talizmán” című évkönyvet indította meg, mely három évig élt. Sands 1832-ben meghalván, két társa adta ki műveit. Bryant ugyanazon évben költeményei első nagyobb gyűjteményét is közrebocsátotta.

Mindéddig nem volt túl Amerika határain. Pedig oly szellemnek, mint az övé, a világot kell látnia, hogy magához méltó táplálékot nyerjen. 1832-ben Egyiptomot és Palestinát utazta be, s tapasztalatait „Levelek keletre” című könyvében bocsátotta közre. 1834-ben Európában utazott s látogatását 1845-ben és 1849-ben ismételte; ez utazásairól 1850-ben „Egy utazó levelei, vagy Jegyzetek az Európában és Amerikában látottakról” című érdekes munkáját adta ki. 1857-ben végre Spanyolországot utazta be s erről szólunk újabb „Levelei Spanyolországról.”

Utazásai közötti idejét irodalmi foglalkozásai folytatására fordította. Munkássága tetemes részét foglalta el lapja, az „Esti Posta”, melyben a nemzetközi szabad kereskedés következetes előharcosa volt, a mellett az Egyesült-Államok szigorú alkotmánya mellett s a mellett küzdött, hogy az állam és a kormány ne ártsa magát oly dolgokba, a miket az egyesek és magántársulatok elvégezhetnek. Sikeresen harcolt a rabszolgaság eltörlése mellett s a nagy polgárháboruban, melyet Észak a Déllal éppen emiatt folytatott, határozottan visszautasította minden oly békekötés gondolatát, mely nem a lázadók feltétlen megadására volna alapítva, alkurló a rabszolgatartókkal hallani sem akart.

1842-ben egy kisebb kötetet adott ki újabb költeményeiből, melyek közt „A forrás” volt a legnevezetesebb; és 1844-ben ismét egyet: „A fehér lábu szarvas és más költemények” cím alatt. Régi költeményeinek egy példányát Londonban Washington Irving kezébe kerülvén, azokat a hírneves író, ajánló bevezetéssel adta ki az európai angol olvasó közönség számára, mely azt a legteljesebb elismeréssel fogadta. 1846-ban ismét összegyűjtve, s ezúttal képekkel díszítve jelentek meg költeményei.

1867-ben, neje meghalván, üdülést keresni másodsor látogatta meg Spanyolországot. 1870-ben Homer Iliását, két év múlva az Odysseiat fordította le s adta ki rimetlen jambusokban, igen sikerülten. 1872-ben Mexikót látogatta meg s 1873-ban egy kötet „Beszédet”-et adott ki. Mint prózáiról is az első rendűek közé tartozik, s lapjában és egyéb folyóiratokban megjelent értekezései, kritikái s elbeszélései köztetszéssel fogadtattak.

Az agg költő, kinek arcvonásaiból a szellem és a nemes szív sugárzik ki, évei dacára jól bírja még magát s tollát nem tette még le. A gondviselés, erős testben vidám lelket, s derült öregséget adott neki, ajándékai legszebbikét!

Bryant költeményeiből.

Egy kis leányhoz

Te bájoló falusi lány,
Ki termél berkek alkonyán!
Csak zöld bokort és kék eget
Pillanta meg nyíló szemed.

Kis lábad erdő-árny alatt
Tipege, játszik és szalad,
S a táj bübája él, ihon,
Szivodben, arcvonásidon!

Fürtidnek könnyű árnyiban
Fák s bércek felfohalva van:
Lépedés: mint a lenge szél,
Mely a lombok közt játszani kél.

Szemed csermely, kristály vizét
Tükrül választá az ég;
Pilláid fűszálak, melyek
Fris bája abban édeleg.

Az erdő, hol nincs semmi nyom,
Szivodben nem szűzbe bizony!
S abban lakik az égi bék'
A melylyel teljes itt a lég!

Százados ének.

(1876. júl. 4.)

Csöndben s viharban, évről évre,
Ment nyomrul nyomra nemzetünk.
S egy új kor küszöbéhez érve:
Ma új század derül nekünk.

Hányszor borult ránk vészek éje,
Majd elborit a vér, a láng;
Isten csodája és segélye:
Hogy mégis áll — s egy szent hazánk.

Oh tarka évsor, isten véled,
Kétség, remény, és küzdelem!
Emlétek ködbe sohse' széded,
Intónk marad az szüntelen!

S te új század, mely ránk ma virad,
Bőlebb a mult intésitől!
Egy boldogabb korszaknak irjad
Emlékit új, szebb lapra föl.

Szász Károly.

Foemina, foemina; punctum!!!

(Folytatás.)

Bácski uram tehát jól evett, jól ivott; bőkezű, sőt mondhatni némileg pazar volt. Tréfás, jó kedvű legény, kedvelte a kétértelműségeket, és sikamlós dalokat. Kiváló szivarokat szívott — nem afféle széllel töltötteket, s egy pompás metszett tajték-pipával ékeskedett. Drága ruhákba öltözött, fényes ezilinder kalapot viselt, kifogástalan kesztyűi, lakkos topánjai, pompás felső kabátja és drága szőrméjű bundája nagy értéket, ha nem tőkét, képviseltek. A mint e részletek tudomására jutottam, éreztem, hogy előzőmmel mérközni nem bírok, s az összehasonlításnak nagyban hátrányosnak kell lenni reám nézve. Külső burkaimra soha se fordítottam kiváló gondot, van annyi ruhám, a mennyi elfedezi meztelenségemet, s kellő melegben tartja testemet; de színökkel, szövetükkel nem sokat törődöm. Mikor Vajadine a Bácski ur kalapjáról szólott, nekem úgy tetszett, hogy megvető tekintettel méregette az én ütött-kopott fővegemet. Így volt ez minden egyébbel. Ha reggelimhez tojást rendeltem; háziasszonyom legott emlékeztetett reá, hogy előzőm borjuszeletet; bírány-sültet s más ily jó

falatokat szokott volt parancsolni. Ha batorkodtam heti számláját vizsgálni, rögtön elbeszélte, hogy előzőm bezegem nem nézett egyebet a föösszegnél s szó nélkül fizetett, az apró pénzt pedig soha se fogadta el, hanem visszaadta a „leány” számára. Nekem volt egy tisztességes selyem-esernyőm; de előzőm aranyos csiku volt agát fogantyúval. Pálezám egészséges somfa és jó erős volt, hajh de előzőm arany gombos nádpálezát hordott; még a bajusza is csinosabb és dúsabb volt az enyémmel, a mely — az igazat megvallva — amolyan pemete-szerű. Öszintén megvallom, hogy biz én nem vagyok valami szépség; de ezt oly nagyszerűen hátrányosnak soha sem éreztem, míg körülményeim nem hoztak abba a kényszerhelyzetbe, hogy Bácski urammal összehasonlítottam, a kit Vajadine kiváló szép férfinak, valóságos virágszálnak szeretett festeni. Aztán csodálkozték rajta, a ki tud, hogy nem szerettem előzőmet.

Persze, igyekeztem szokásaiban, magaviseletében, jellemében némi gyengét felfedezni, a melyre utalhassak és a melylyel vigasztalhattam magamat. Elhittem magammal, hogy Bácski uram amolyan aljas, pórias, piperkőcz, falánk, miveletlen, tudatlan, nyers egyéniség, a ki tud hizelegni, magát fitogtatni, szóval el tud ámitni olyan Vajadine-szerű nőt. De ugy találtam, hogy háziasszonyom rendületlenül állt Bácski mellett, semmi módon se tudtam kicsalni belőle egyetlen szót is előzőm hátrányára, sem róla való elbeszéléseiben nem bírtam felfedezni egyetlen oly pontot, melybe beleakadhassak. Egy tény kétségkivül volt. Bácski uram minden tartozásait — ide érve természetesen a Vajadine asszonyoméit is — példás és irigylendő pontossággal fizette.

Egyedüli reményem csak abban állott, hogy gyűlöl előzőmet tudtem valahogy. Idő multával a Vajadine emlékező tehetése megbágyad, — előzőm büvös ténye és keesei nem fognak oly élénken állni előtte. Meg az is meglehet, hogy saját érdemeim — melyeket szerénységem tilt felsorolni — megnyerendik Vajadine asszonyt. Az utánam következő bérlő is halland adomákat az én életemből, reá nézve hátrányos összehasonlításoképen ugy, a mint most nekem jut részembe hallgatni előzőmről e nagyon hízegő elbeszéléseket. Ha valaki azt kérdezné tőlem: ugyan mit árthatott az nekem, hogy Vajadine asszony Bácskihoz mérve engem annyira lenézett? azt kellene felelnem: hogy nagyon természetesen, semmit se; azonban meg kell jegyezmem, hogy sok oly dolog van a világban, a mi voltaképen semmit sem árt nekünk, mégis nagyban érdeklí kényelmünk, élvezeteinket.

A magánosan élő embert, ugy tartom, társas ösztöne, tudtán kívül hajtja ablakához. Jól esik látunk a hozzánk hasonló teremtményeket elő s hátra mozogni, ha szintén rólok vagy járás-kelesők tárgyáról semmit nem tudunk is. Én mindig az ablakban ülök, nézem az utcánjárókat, szemmel tartom szomszédaimat. A három gomba-utca nem nagyon népes, nem is fűteza, benne csakis szegényebb sorus emberek laknak, kik a mai divat szerint, mindig tovább nyújtóznak a takarónál, minek aztán az a következtése, hogy vagy lábok kap esuzt, vagy fejük náthát. É nmégis gyakran állgogáltam az ablakban,

noha sokszor csak a szemben levő házak kéményeit bámultam.

Nem sok idő múlva azt kezdtem észrevenni, hogy önmagam is érdekes és szemlélet tárgya vagyok. A mint másodemeleti ablakomból letekintettem, ugy találtam, hogy alólról, nagy kitartással néznek fel reám. Egy ember szemét folytonosan reám valának szegezve, mint Hamletben a lélek szeme Horatoria. Ez az ember pedig egy rendőr volt.

Ugy itéltem, hogy társával felváltva, napok óta szemmel tart. Ez a körülmény sajátságos volt. Csodálkozni kezdtem rajta, de különben az egész dolog sem nem lántott, sem fel nem izgatott. Szerenésére mindig nagyon biztam ártatlanságomban. Meggyőztem magam arról, hogy a rendőr minden látszat ellenére voltaképen nem engem tart szemmel. Az ő szeméinek — melyek ama sokkal fontosabb szervnek, a törvény szemének képviselői — minden bizonynyal valamely más tárgyra kell irányozva lenniök.

Reggeliztem és a hírlapot félre dobtam volt, azzal a minden hírlapolvasóval közös érzéssel, hogy sokkal kevesebb újság van a világban, mintsem igazolva volna ekkora nagy papirlepedő tele nyomtatása; ekkor Vajadine szokatlan sebbel-lóbbal berontott hozzám. Azt mondá, hogy keresnek.

„Keresnek?” ismétlém félig-meddig csodálkozó, félig-meddig kérdő hangon.

„Igen is,” felelt gazdasszonyom; „egy rendőr-biztos.” Jól láttam: mennyire sugárzott arca felőlő zavarodásomon és azon, hogy igazolva hiszi az én rendszeres kisebbitésemet. Arczkifejezéséről olvastam, hogy engem holmi hitvány embernek tart, a ki illetlenül viseltem magamat, s némi oly kihágást követtem el, a mely a törvénynek a rendőrség képeben való reurentasítását vette igénybe. Nem is várt tőlem egyebet, ilyesmire rég el volt készülve.

„Tévedésnek kell lenni a dologban.” „Oh persze, hogy tévedésnek. Az ilyesmi nagyon megszokott dolog.” Ezt némi gunyorral vegyített legnagyobb mérvű hitetlenség hangján ejté ki.

„Hogy érti ezt ön?” kérdém némi méltatlankodással. „Mit képzel, mi történhetett?”

„Oh azt én nem tudhatom,” mig szólt arczán némi ziros vigyorgás lebegett, melyet nagyon kiállhatatlannak találtam. „De hát ha ön némileg meg talált feledkezni magáról. Az urak, tudja ön, mindig urak, egyszer és másor meg-megfeledkeztek magokról. Tán egy poháryival többecsét talált inni. Sok urí emberen megtörténik ilyesmi s akkor....”

„Bocsássá be a rendőrbiztos,” mondké élesen. A biztos legott belépett. Ugy lászik közvetlenül az ajtóban állott.

Feszesen meghajtotta magát, s bocsánatkérésképen — legalább én annak vettem — a markába köhintett; de mind e mellett magaviselete némi bizalmatlanságot mutatott. Azután jelentékenyül nézett rólam Vajadine asszonyra.

„Tessék leülni rendőrbiztos ur,” mondké méltóságtelesen. „Vajadine asszony önt nem tartoztatom.”

„Örömet állok,” felelt a rendőrbiztos egy második mentegetőző köhintéssel. Vajadine asszony kivonult a szobából, kimutatva, hogy nem örömet teszi; de messzi nem húzódott, hanem az ajtó mel-

lett megállva, fülét szoros érintkezésbe hozta a kulcslyukkal; azonban e hadi fortély nem sokat használhatott neki, mivel a rendőrbiztos nagyon halkán beszélgettünk.

„Kellemetlen küldetésben járok....” kezdé a biztos.

„A rendőrbiztos hivatalos küldetése nagyon ritkán lehet kellemes,” mondkám, de csakhamar észrevémem, hogy látogatóm komoly természeténél fogva nem igen élvezi a játszi megjegyzéseket.

„Be kell vallanom, hogy az egész dolog eddigelé még csak gyanu,” s viszont köhintett. „De ennél a háznál régibb idő óta van valami baj.”

„Itt? Ebben a házban? Ne mondja!”

„Ugy van uram; épen a mondó vagyok. Nagyon természetesen nekem megvan a kötelességem, s azt végre kell hajtanom. Uraságod megért engem, mert én azért jöttem....”

„A kapott értesüések nyomán?”

„Azok nyomán. Nekem rendeletem van, hogy az ön lakását megmotozzam. Ha parancsolja, elé mutathatom.”

„Önök rendete van?”

„Igen is uram. Ne ijedjen meg az ur; parancsom nincs arra, hogy önt letartóztassam. Uraságod ellen — tudtomra — még eddigelé semmi feladás nincs; de én köteles vagyok e szobákat megmotozni.”

„Mozza hát? De miért?”

Erre közvetlenül nem válaszolt, de egy fekete bőrtárczát húzott ki oldalzsebéből s belőle egy fényképet kivéve, kezembe adta.

„Nem ismeri-e ön történetesen ezt az egyént?”

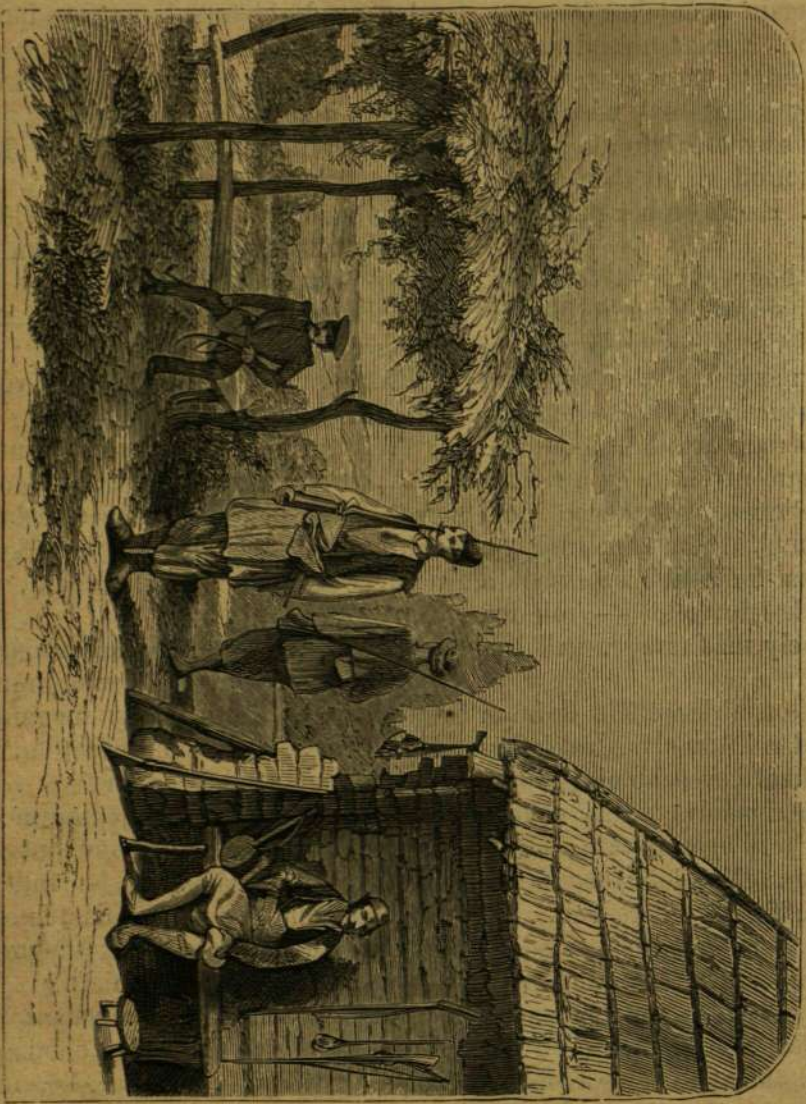
Az arczkép eddigi ismerősim közül senkihez se hasonlított. Ezt meg is mondkám neki kerekén.

(Vége követk.)

A forróövi tájak növényzete.

A tengert és a forróövi tájak ösrengeteigit már sokan leírták, de azért nincs ember, a ki azokon valami újat és meglepőt ne találana. Különösen az öserdők valóban öszinte bámulatot ébresztenek minden oly utazónál, kinek hazája távolabb esik az egyenlítő alatti földöv képzelhetetlenül gazdag növénytenyeszeti vidékeitől. Ez öseredeti vadtságban és szíves fiatalágban tenyésző rengetegeket sötét árnya európaias hűvös légáramlattal üdvözli a közelgő vándort, s egyszersmind a legbüjább természetesség üde képét tárja elébe; a ki nem fáradt teremtő erő méltóságtelesen magasságra növeli a szelblél szebb fajú terebélyes, lombos és tülevélű fákat s még ez óriási, hatalmas emlékoszlopokkal sem elégedve meg, a természet minden törzset számtalan sok zöldelő és virágzó élődi növényvel övez körül. Az európai, főleg északibb erdősegek unalmas és egyhangu alakszegénysége helyett itt a törzsekben, levelekben és virágokban mindenféle alig áttekinthető alakgazdagság és változatosság jellemzi az erdőket. Az ottani öserdők e hatalmas fejlődmei közül majd mindenik különbözik a másiktól s ennek következtében minden lépten-nyomon új meg új meglepetés vár az árnyékukban bolyongó utazóra.

Nehéz dolog lenne itt a forróövi öserdők gazdag növénytenyeszetét csak megközelítő részletességgel is leírni vagy épen jellemezni. Minden utazó megkísérlette azt s évenként százával jelennek meg a lelkesült leírások ugy könyvekben, mint hírlapokban Brazília és Guyana öserdőinek nagyszerűségéről. De más földrészek ösrengeteigéről s különösen az egyenlítői Afrika öserdeiről kevesebben írtak, természetesen azért, mert ott kevesebb utazó fordulhatott meg. Pedig Afrika öserdői ugy nagyszerűség, mint változatosság és alakgazdagság tekintetében bátran kiállhatják az összehasonlítást az Amazon és Orinoco partján elterülő

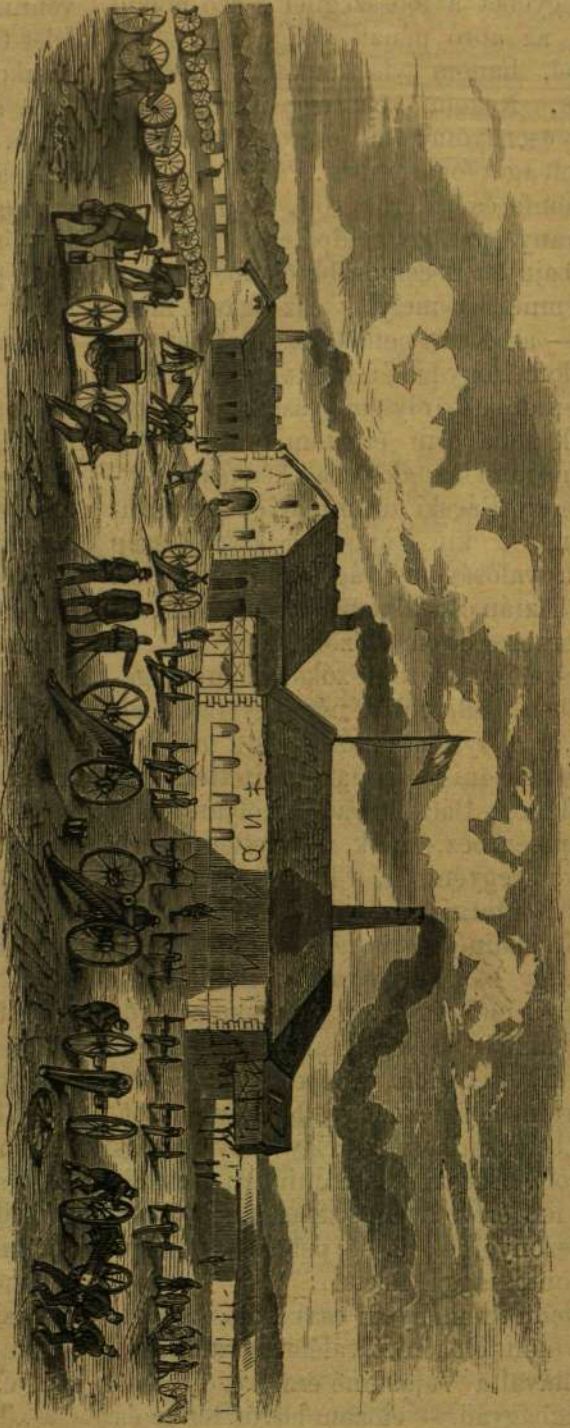

Szerb elődségek.

Egy szerb hadosztály kivonulása Csempriából.

A HARCZTÉRŐL.

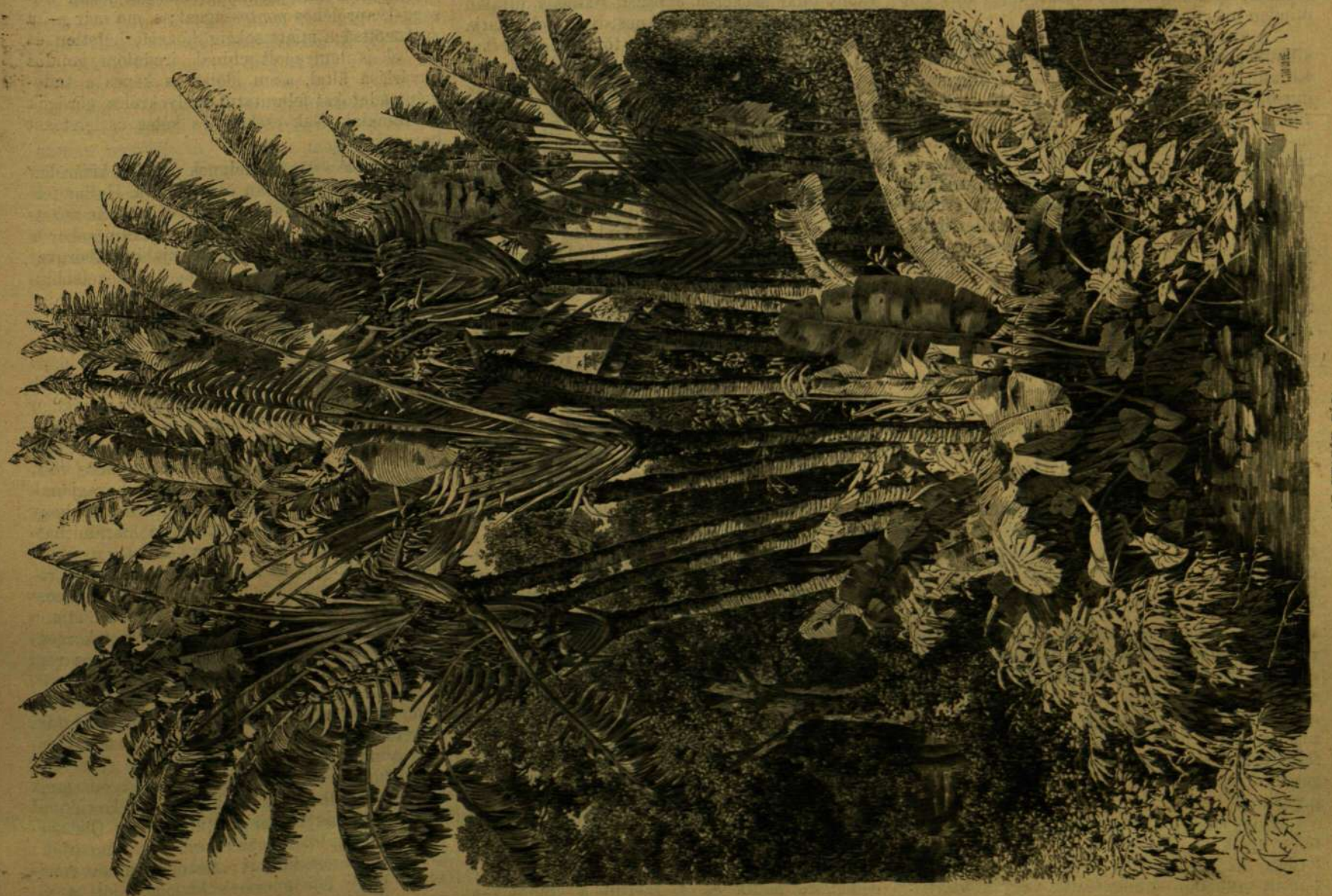
A kragujevcezi fegyvervár.

Szerb újoncz bucsuzása családjuktól.

TÖRPE PÁLMA.

AZ UTAZÓK FÁJA.

MADAGASKÁR SZIGETÉN.

hatalmas erdőségekkel. Különösen Madagaskár szigetét tekinthetjük a legszebb afrikai éserdők eredeti hazájának.

Ha a tudósok rég el nem döntötték volna, hogy a föld mely vidékén volt az Éden-kert, hol a legelső pár ember a teremtet kezéből kikérült (mert komoly vita folyt ám valamikor még e kérdés fölött is), nagyon hajlandók lehetnének azt hinni, hogy őseink boldog paradicsoma Madagaskár szigete volt. Hasonló szép sziget, ily kimeríthetetlenül gazdag tenyészeréjű talajjal és a természet annyi áldásával megajándékozva s ily balzsamos illattal átlengtetve és kifogástalanul egészséges éjjel megáldva, nehezen található még a föld kerekén. A természet gazdag bősége minden kincsével bőven elárasztotta e szigetet, s különösen a növényvilág leírhatatlanul gazdag és változatos itt; csupán a rizsnek több mint tizenöt faja és azonkívül számtalan olajtermő fa nem tenyészik Madagaskár szigetén. A palmafák sehol sem tenyésznek oly gazdagon, mint Madagaskár neves-meleg légkörében s különösen a törpe pálma, melyet rajzaink egyike tüntet föl, a sziget növényvilágának legnagyobb díszét képezi.

Hanem a palmafáknál még nevezetesebb Madagaskár szigetén a ravenál-fa vagyis az „utazók fája“ (*Urania speciosa*), melyet azért neveznek így, mert levélzárjai végen, hol azok a törzséből kinőttek, üreg van, mely mindig a legiszább hús és kellemesen üdítő ízű vízzel van tele. A fa benszülőit neve *Ravinata*, szöszrent fordítva az „erdő levelét“ jelenti. A leveleirekben lévő víz nem egyéb, mint odagyűlt esővíz, mely azonban minden idegenszerű izét elveszti, s a növénytől nem hogy megromlanék, hanem inkább még megjavul. Sok utazónak szerzett már e különös fa vize üdülést a tikasztó nap hevében és a fáradtságos bolyongás után. Valami hegyes szűz eszközzel a levélzárba, 4–6 hüvelyknnyire onnan, hol a szár a törzsrel összenőtt, kis lyukat kell fúrni s néha egy egész pint pompás tiszta víz bugyri ki abból. Mikor a benszülőtek ilyen fák közelében dolgoznak, nem szoktak ivóvizről gondoskodni; e növényi természetes vizekben kevesebb fáradtsággal megtalálják azt, sőt még jobbat, mint a milteték hozhatná volna magukkal. E víz egyszerűen a növényt magát is táplálja, mikor a száraz évszak távol tart tőle minden más nedvséget.

A ravenál-fák, a hol egyes csoportokban állnak egymás mellett, mint második rajzunkon látható, igen szép látványt nyújtanak; alig nőnek ugyan harmincz láb magasra, de oly gazdagon vannak ellátva levelekkel, hogy a törzs néha meghajlik terhök alatt; e levelek néha több, mint hat lábnyi hosszúra nőnek. Fáját építésre, nagy levelűt a kunyhók befedésére használják, ugy szintén asztalendőt, tálat, tányérokat, cseszékét, sőt még kanalakat is készítenek belőlök. E fa tehát e tekintetben is megbecsülhetetlen áldás a szigetlakókra nézve, de legnagyobb érdeme mégis ama különös és valóban sokat érő tulajdonságában áll, melyért az „utazók fájának“ nevezik.

S. L.

Némely természettudományi ismeretek hajdan.

A tudományok terén elért vívmányok eredetének buvárlása nagyon érdekes. Esetleges fölfedezés vagy szerencsés sejtlem gyakran egész néptörzsek közjává tette azt, mit az előrehaladó tudomány csak később ölt fel. Mint esendes, de mégis föltartoztatlanul növekvő ár olvasztja magába a tudomány az ismeretes tüneményeket, elválasztja, tisztázza s közérvenyű törvényeké alá hozza azokat; biztos alapokra támaszkodva új tényeket hódít meg, azokat a gondolkodás egysége alá rendeli, míg más tények a meglevő ismeretnél fogva megfelfedhetlenek lévén, összefüggéstelenül, mint szigeteket magaslának ki a messze elterülő síktergerből.

Hogy a delejes rud a vasat magához vonzza, hogy egyik végével észak, a másikfelé dél felé fordul, ha középpontjánál fogva egy nyújtó pontra szabadon felfüggesztik vagy a víz felszínén uszik; ezt már a legregibb népek, a kínaiak, egyiptomiak is tudták.

Egyiptom őskorából fennmaradt különböző ereklyék között már régóta ismeretesek valának a *mystikus szemek*, a hitnek szent tárgyai, a mindent látó és halló istenségnek jelképei. Ezeket úgy látszik, az egyiptomi papi osztály készítette, s az ily — talizmánokba bevésett szemek, csodálatosan és titokteljesen, bármire fordíták is, folyvást keletre fordultak, a hívő vallásos embert a paradicsom tájára utatva. A minek akkor a nagy tömeget gyanus bálmulattal kellett eltölteni; ma ennek oka tisztán áll előttünk. E talizmánokat vastartalmu anyagból készítették s delejes sarkikassági hatásuk volt. Szabadon mozgó helyzetben felfüggesztve, a földdelejség befolyása következtében sarkaikra esztek és dél felé fordíták s a szem azon oldalra volt alkalmazva, a mely ilyenkor keletnek esett. A régi egyiptomiak eme váratlan ismeretéről s annak különös felhasználásáról még csak sejtelmünk sem lenne, ha néhány megőrzött példány delejességét egész napjainkig meg nem tartotta volna. Tizenhárom vastartalmu anyagból készült szem közül ötnök még delejes sarkikassága volt. Selyemszára felfüggesztve, mint ez egy egyiptomi emléken is látható, a mystikus szem északra fordul különböző elhajlással. A delejes vonal iránya határozott és biztos, egyenközi az oldalakkal; míg kettőnek iránya nem állandó s kétséges, föl lehetett ismerni, hogy a köszörülő ezeket a próbánál hasznavehetetleneknek találta s épen azért befektetetlenül hagyta, mert hiányzott az áttört gyűrű. Tehát a régi egyiptomiak ösmerték a *delej* sajátságos irányerejét; de arra nem rendelkezünk adatokkal, vajon delejtűnek használták-e.

Fontosabbak reánk nézve a kínaiak ismeretei: nemesak azért, mert korán használták a *delejtűt* téjéközül Tatórszág mérhetlenségjain és hajózás közben, hanem azért is, mert itt minden adat pontosan meghatározott kelethez fűződik. A roppant ázsiai felföld, Tatórszág fonsíkja, — mely 79-től 116 hosszúsági és 36-tól lefelé a 12 szélességi fokig nyúlik, tehát az Altai-hegységtől a Kien-lün-ig s több ezer mérföld hosszan a chinai felföld az Aral-tóig — a világ legnagyobb sivatagjait foglalja magában. Ezek részint só-puszták, részint mérhetlen pázsit-síkságok, néhol magas, virágzó füvelkek borítva. Ha — mondja Humboldt — az ember az alacsony tatar szekerén e pázsit-síkságok uttalan részein halad, csak fölegyenesedve tájékozhatja magát, s látja ez erdőszerűleg tömött növényeket a kerekék előtt meghajolni. E mérhetlen sivatagokon tájékozódni már régés-régen használták az irányítói vezérő erjét s az első biztos adat Krisztus előtt 1110-re vezet vissza. Ez esztendőben ugyanis — írja e csodálatos nép egyik történetírója Szemathian „Szuki“ — jában vagy történelmi emlékeiraitában, ki azon korban élt, midőn Mithridates a baktriai birodalmat elpusztította, tehát mintegy 180 évvel Kr. előtt — Tshingvang császár Tonkin és Kochinchina követeinek, hogy a hazájukba visszavezető utat el ne téveszessék, öt delejes kocsit ajándékozott, melyeken egy tollas ember alak mozgó karjával mindig délnel mutatott. Martin jezuita misszionarius szintén hasonló értelemben tudósít minket. Később még egy második, az utat mérő alakot is alkalmazták, a mely felváltva vagy egy dombra vagy egy harangra ült, a szerint mint a szeker egy vagy két chinai mérföldet haladt át.

Krisztus születése után 121-ből Hintein híres szótárában az irányítói delejességének módját írja le; már azt is tudták, hogy a delejes erőt a meleg csökkenti. Krisztus után a 3-dik században — tehát legalább 700 esztendővel a hajóirányítónak Európában használatba jött előtt — már kínai hajók szeltek keresztül-kasul az Indiai-oczeánt, a delejtű által dél felé vezetve s az 1297-ben Timur kán uralkodása alatt szerkesztett „Thinlafunghouki“ — ban a hajózásnak minden útja és iránya föl van jegyezve az irányítói szerint.

Humboldt kimutatta azt is, hogy — Keoutsongchi „Penthsasyon“ — ja, egy orvosi természetrajzi munka szerint, mely a Saong-dynastia alatt 1111 és 1117 közt, tehát 150 évvel Marco Polo és Roger Baco, 400 évvel Kolumbus előtt íratott — a kínaiak azt tapasztalták, miszerint az irányítói nem egyenesen délre mutat s kissé délkeletre hajlik el. E szerint a kínaiak a delejtű elhajlását jóval korábban ismerték mint mi, mert nálunk állítólag Kolumbus észlelte azt

először 1492-ben. A tűt vagy egy vékony nád-szállban hagyták uszni a vizen, vagy pedig viaszcsomóska segítségével finom selyemszára akaszták. Az első használati módnak neve, — a minél minden dörsölés elkerülhető és a szabad mozgás helyreállítható: „vizi irányítói“ s a régi indus pilóták vagy hajókalauzok delejes halára emlékeztet. Hogy a tű iránya mindig a déli sarkra vonatkozott, annak az az oka, mert a chinaiak útjai kiválóan dél felé irányultak.

Kétséget nem szenved, hogy a nyugotiak nem ismerték hajdan az irányítói; mindazáltal csak megközelítőleg határozható meg a korszak, melyben használata megkezdett. Van egy gúny-dal Guyot de Provens provencei troubadourtól, a XII. század végéről vagy a XIII. század elejéről, melyben a delejtűről „Marinierai“ név alatt tétetik említés. Használati módja azonban nagyon különbözött a maitól: a tű nem volt sarkirányú mozgásban felfüggesztve, hanem vízben uszó könnyű parafám vagy szalmára fektetve. Vitry Jakab, ki csak kevés idővel élt Guyot után és sokideig tartózkodott Palesztinában, azt állítja, hogy e szerkezet keleti Ázsiából származott, hol különösen a chinaiak régidőtől fogva alkalmazták. Akárhányszor értekeztek a delejtűről s kiemelik ama jellemzőségeit, hogy hegyet a sark felé irányozza, de egy sem érinti a tulajdonképeni irányítói. Csak a XV. század közepére helyezhető tehát a delejtű felfüggesztésének eszméje és az eszme talán amaz amalfi-i polgár, Gioja Flavio-nak köszönhető. Kinek hibásan magának az irányítói irányzati tehetségének fölfedezését tulajdonítják.

Az elmondottakból tehát kitűnik, hogy az irányítói Ázsia lakói korábban ismerték, mint az európaiak; de korábban ismerték nálunknál Afrika északi népei is. Az arabok a delejtűt még lakaikban is használták, ennek segédelmével ismerve föl azok világtáját, a mely felé imádkozás közben fordulniok kellett. Az eredmény azt mutatja, hogy az irányítói feltalálásának érdeme a chinaiaké, tőlök tanulták az arabok s valószínűleg az európaiak csak ezektől kezdték ismerni, de az ő érdemök a javítás és tökéletesítés.

Szintén a chinaiak évezredek óta föl szoktak jegyezni minden rendkívüliséget józan hűséggel, aprólékos pontossággal; s ma már — a zárkózottsága miatt sokáig hozzáférhetetlen és így el is hanyagolt chinai irodalom gondos buvárlása által, azon időből is képes a tudomány adatokat felmutatni, melyekről a görögök és rómaiak csak csekély és kétes észleleteket hagytak fent.

Az első *üstökös*, melynek pályáját kizárólag európai észleletek után ösmernék, a Halley-féle 1456-ból. De még akkor mennyi babonás nézet volt tele az emberek feje. Feltűnésekor a törökök II. Mohamed alatt újabb háborúval fenyegették a keresztény világot s közelebről pedig édes hazánkat és midőn az üstökös június havában megjelent, bizonyosnak tartották a harc szerencsétlen kimenetelét. Calvisius e korban élt krónikás beszéli, hogy Kallixt pápa az isten haragjának megengesztelésére több napig tartó könyörgéseket rendelt, a városokban délben a harangokat meghuzatta, hogy mindenkit emlékeztessenek imádkozásra a török zsarnokság ellen. A zavar és rémület általános volt, mert hát ott az üstökös, mint isten haragjának hírnöke. Egyszer azonban csak jön a hír, hogy a török meg van verve, vesztesége kiszámíthatatlan. Ez nagyon megingatta a közönség üstökös-hitét. A találgatások napi rendre kerültek. Cromerus ketté vágja a csomót, s az üstökös egyenesen „a kereszténynek örömeinek mondja, a törökök veresége s Mohamed gyalázatos megfútása következtében.“ Mások az üstökös régi hírnevének megőrzése mellett törték lándzsát, mert hát az jót nem jelenthetett. Megjelenését nem a törökök megverettségére magyarázták, hanem nem sokkal azután bekövetkezett halálára a nagy Hunyady Jánosnak, a győzelmet aratott hős vezérének, kibén a kereszténységnek hatalmas védőbástyája omlott össze. Ezenkívül ki sem akartak fogyni a rémhírek: Olaszországot éhség, földrengés és viharok pusztították; Rómában véres hullott; Ankonában egy rendkívül nagy fejű gyermek 12 foggal jött a világra stb.

(Folyt. követe.)

A gépcsarnok a philadelphiai kiállításon.

Philadelphia, július hó.

A tárlat egyik legnagyobb épülete a gépcsarnok, mely az iparpatolához hasonlóan azonban van ugyan építve, de külseje nem oly díszes, mint amazé. Hossza: 1400', szélessége: 360', a közepétőzet magassága 70 láb. Kétségkívül egyike a legészterűbb gépcsarnokoknak, mind azok közt, melyekkel az eddigi világtárlatokon találkozunk. Legnagyobb előnye kényelmes és mindenek fölött világos volta.

Az épület több mint háromnegyed részét az Egyesült-államok gépkiallítása foglalja el. Gyönyörű nagy gyűjteménye ez az emberi elme találatosságának, és az amerikai gépjárat rendkívül gazdagságának, melynek csak egy hiánya van, hogy kevés e gyűjteményben azon sensationális új találmányok száma, melyeket mindnyájan méltán várunk a találatos yankee nemzetől, de sajnálatul mondom, hogy e várakozásunkban nagyon csalódtunk.

A belépőnek azonnal szemébe tünik az épület központján elhelyezett óriási Carllis-féle gőzgép. A gépészett valódi remeke ez, és méltán neveztek el a világ legnagyobb gőzgépének. A géphez díszes emelvény vezet fel; itt indította meg a gépet először Grant, az amerikai államok elnöke, és Don Pedro, Brazília császára. A gép magassága 43 láb; a cylinderek hossza 10 láb, átmérője 44 hüvelyk; a hajtókerek átmérője 30 láb; sulya 56 tonna. Percenként harminczhatot fordul, ereje 1400 lóerejű, és építése 200,000 dollárba került. E géporias hajtja a gépcsarnok minden gépét, és a transmissiók hossza majdnem egy angol mérföld. Ezt a nagy óriást nem csak a laikus, de a jury mérnökei is megbámulták.

Szembem a Carllis-féle géppel van elhelyezve egy oldalpavillonban a szivattyúk számára épített nagy vízmedence. E beosztással is itt találkoznak először. Az eddigi tárlatokon a vízszivattyúk a gépcsarnok különböző részén voltak elhelyezve, míg itt összpontosítva találjuk föl mind azt, a mi e szakmába tartozik. A legnagyobb szivattyú a medence végén van elhelyezve, mely harmincz öl magasra emeli a vizet egy kisebb reservoárba, honnan az épület teljes szélességében foly alá, mint egy kis Niagara, ismét vissza a nagy medencébe. A többi szivattyúk is teljes erővel dolgoznak, s rendkívül érdekes és szép látványt nyujt e különböző vékonyabb és vastagabb vízszalagok szökése, melyek egymást különböző irányban és magasságban metszik át, míg nem megtörtve ismét visszahull a szétosztott víztömeg oda, honnan a gőzgép ereje kiemelte. E látvány még sokkal érdekesebb a vizeses tetejéről nézve, hová a közönség használatára ingyen átengedett emelőgép szállítja föl szakadatlanul a kíváncsi nézőket.

E nagy medencében a minap érdekes előadás is volt. Boyton, a Canal la Manche híres átúzója, az általa föltalált uszási öltönyt át-küldte a tárlatra kiállítás végett, s e kauscs öltözetben tartott egy egyén érdekes uszási gyakorlatot, magyarázva az ily öltözet előnyeit a nagy sokaságnak.

Szintén e medence közelében vannak elhelyezve a szelelő gépek, melyek közül egy oly nagy erővel működik, hogy félünk lehet, hogy tova röpit bennünket. A tüzi fecskendők is nagy számmal vannak itt, s kivétel nélkül gőzre is készültek. Némelyike oly fényesen van kiállítva, hogy valóban magyarázatot kell kérnünk ily oktalann pazarlás miatt. Két tüzfecskendő például egészen kihinnazüstfele anyagból készült, oly fényes, úgy csillog-villog, szinte sajnáljuk, hogy majdan használatba kerül. Hasonló fényes kiállításnak a tömlő-kocsik is, melyek közül egyik külső oldalán még tükrörel is ki van rakva. Szemnek szép, hanem használatban bizony észszerűtlen.

Az amerikai famunkáló géptárnak egyik legérdekesebb helye az, a hol a szalagfűrészek dolgoznak. Az ily gépeknek készített munkálatokban az amerikaiak rendkívül ügyesek. Így néhány percz alatt néhány vágással egy kis faszágot éhség, földrengés és viharok pusztították; Rómában véres hullott; Ankonában egy rendkívül nagy fejű gyermek 12 foggal jött a világra stb.

A levélborítékok készítése szintén a legnagyobb tökélyre fejlődött Amerikában. Több ily gép van kiállítva. Az egyik gép egy, a nyers herberbe gurított papírból készít levélborítékokat, még pedig oly ügyesen és gyorsan, hogy perczenként százhusz levélboríték áll elő, összeragasztva, hajtogatva azokat, míg meg a nagy szarító hengereken végig futva, utoljára a számoló géphez jutnak, hol huszonötével egymásra lapulva, elhagyják a gépet, hogy új huszonötnek hagyjanak helyet. Az amerikai kormány is állított ki ily levélborítékok készítő gépet, csak hogy ebbe a már megvágott papírosztészik belé, melyet a gép egyenként emel föl magához, megmégázza, összehajtja, sőt még a „centennial“ (századéves) postabélyeget is reá nyomja, míg végre szintén huszonötével megolvassa, kicsusztja egy erre a célra berendezett dobozba, honnan a csinosan öltözött lady attendant (főügyelő hölgy) ezrével külön papírdobozokba helyezi. E borítékokat a kiállítási postahivatal árusítja el. A „centennial“ bélyeg rajtuk elég esinos, felül az 1876-ik évszám alatt egy lovas postalegény; míg alul az 1876-ik évszám kapcsolatban egy vasuti lightning express-vonat jelöli a két évszám alatti időben, a levélzállítási módor különbségét. E centennial levélborítékok csak is ez érben lesznek érvényesek.

A „Riverside papermill“ papírmalom-társulat érdekes papirkészítő gépet állított ki, melyen fából készült a papírt, s míg a gép egyik végén a fát őrli a zakataló gép, addig a gép másik végén, a kész és már teljesen száraz papír hengeredőzik föl egy nagy tengelyre, melyről másnap reggel a „New-Times“ nagy sajtógépe hajtja le ismét, hogy e hirlap „centennial“ kiadványa a nagy közönség kezébe kerüljön. E lapot, ugyszintén a „New-York-Herald“-ot a gépcsarnokban nyomják a New-Yorkból hozott ólom-clichékrol, és ingyen osztogatják ki a tárlat látogatói közt.

A nyomdászati igen jól van képviselve, bár a nagyobb szerű gépek hiányoznak. De annál gazdagabb a kézi és lábbal hajtható sajtók kiállítására. Ezek itt nagyon el vannak terjedve és a kisebb terjedelmű nyomásokat, melyeket az amerikai „job printing“-nek nevez, rendszeren ezen eszközök. Kár, hogy e eszközök gépecskének nálunk mindaddig nem honosultak meg. A chromo-nyomásokban az amerikaiak már is nagy tökélyt értek el, és a Prang-féle gyönyörű képek az egész világon el vannak terjedve.

A papírkárpit-készítő gép szintén igen érdekes. Ez huszonnégyféle színben perczenként hatvan ról fali kárpitot nyomtat, mely vesszőkön függve egész kis körutat tesz az alatta alkalmazott szarító csövek fölött, míg nem mint teljesen kész kárpit egy bizonyos hosszúságban a gép által elvágatván, hengerebe sodródik és kész az eladásra. Mindezen műveleteket a nagy terjedelmű gép eszközöly ember segítségével. Olyan művelet ez, mely sok látogató figyelmét hosszasan lekötö.

Legtöbb nezője van azonban azon gépek, mely a gombostűket egy hosszú papírszalagba dugdossa. E gép maga végzi az egész működést. Egy tölcser-alaku medencében vannak a gombostűk összehányva ezrével, honnan két rézsut fekvő vaslemez közé esnek alá olyformán, hogy a gombostűfej által fenntartva, szorosan egymás mellett csuszának alá azok készülékek, mely azokat egyenként a papírszalagba dugdossa, és így készen állnak az eladásra. Egy ily gépecske naponként 100,000 gombostűt helyez el a papírszalagokba. E gép egészen új találmány, és egyike a legérdekesebbnek a tárlaton.

A Fairbank-féle mérlegkiállítás szintén igen nagy. Az amerikai mérlegek alak- és beosztására nézve igen elütnek a mieinktől. Fairbank igen jó bizonyítványát adta életrevalóságának az által, hogy az iparszarnokban minden állam kiállításának köpontján két különféle nagyságu mérleget állított ki, mely az illető állam súlyrendszere szerint van készítve, és alkalmunk nyílik a különféle rendszerekkel gyakorlatilag is megismerkedni.

Az épület közepét a varrógép-gyárosok csinos pavillonjai foglalják el, melyek közül némelyik igen gazdag és fényes kiállítást rendezett.

A roppant forrás, mely itt uralkodik, némely élelmes kiállítót azon eredeti elhatározásra birt, hogy ironsztaluk fölött szelmalom-alaku gépezeteket alkalmazzanak, melyek össze-

kötésben vannak a gőzgéppel, és így folytonosan friss szellőt hajtának az alattuk ülőkre.

Egy virginiai dohánygyár itt állítá ki a dohány- s szivargyártmányait; e kiállításnak az kölcsönöz különös érdeket, hogy az itt dolgozó néger munkások egész nap énekelnek. Dalaik eredetiek s összhangzatosak, s sok hallgatójuk van.

A mosó-, hús-vágó-, fa és vas földolgozására szánt gépek igen nagy tért foglalnak el, s ezekben az amerikai kiállítók vívták ki az első helyet.

A többi államok közt részt vettek még a gépkiallításban Angol-, Francia-, Németország, Belgium, s néhány kisebb állam, s sajnálatlall kell megemlítenem, hogy ezek közt a mi monarchiánk a legszegegyében van képviselve. Itt három magyar egri születésű honfitársunk képviseli a magyar vállalkozási szellemet, a mennyiben egy kis gépen vázson- és pamutkendőkre a kiállítás különböző épületeit nyomtatják színes festékekkel, melyeket „never wash out“ („sohase megyc ki a színe“) szavakkal ugyancsak ajánlgatnak az arra menőknek. Megérkezésük egy szót sem tudtak angolul, s meglepő, hogy mily bátran neki keztek az üzletnek ez idegen nép közt.

De ki gővözné a gépcsarnok minden részletét leírni! Oly sok itt az érdekes és meglepő, hogy kötetek lehetne összeírni mindezekről.

Ha valami, egy a gépcsarnok az, mely legszébb bizonyítékát adja az amerikai találatosság és életrevalóság kimeríthetlenségének.

Liptay Pál.

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA MOSZKVTÓL IRKUTSKIG.

VERNE LEGUJABB MŰVE.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Anya és fia.

Strogoff Mihály tökéletesen ismerte Omszk városát. A népesebb utcákat elkerülte. Nem mintha félt volna, hogy valaki rá ismer. E városban, édes anyján kívül senki sem bírta volna őt néven szólítani, de ő felfogadta, hogy anyját nem fogja meglátogatni, s meg is akarta tartani e fogadását. Különbem remélte is, s teljes szívvelől ohajította, hogy anyja a birodalom valamely nyugodtabb s biztosabb pontjára menekült legyen.

Szerencsére a muzsik ismert egy postamestert, a kitől remélte, hogy jó fizetésért kész lesz lovat és kocsit akár berbe, akár eladni. Akkor csak az marad hátra, hogy Strogoff el tudja hagyni a várost, a mi különben, a földhányás valamelyik részén nem látszott lehetetlennek.

A muzsik egyenesen a postamester háza felé vezetett vendégét, mikor egy szék utcában Strogoff Mihály egyszerre csak megállott s hirtelen egy ház kiálló sarka mögé vonult.

— Mi baj? kérdé meglepetve a muzsik.

— Csitt! felelt Strogoff suttogva s újját ajkaira tette.

E perczben egy kis tatar csapat lépett ki a szélesebb utcából s kanyarodott a szűk utcába, melyben Strogoff és kísérője voltak. A körülbelül 20 emberből álló csapatocskára élén egy tiszt lépdelt, egyszerű egyenruhában. De bár gyors pillantásokat vetett maga körül, nem vette észre a sarokba vonult Strogoffot. A kis csapat gyorsan haladt tova. Mikor eltűnt, Strogoff e kérdést intézte a muzsikhöz:

— Ki volt ez a tiszt? ismered?

— S arca sápadt volt mint halotté.

— Ez Ogareff Iván, — felelt a muzsik halk hangon, de a melyben a gyűlölet reszketett.

— Ó! kiálta Strogoff, nem birva elnyomni a düh e fölkiállítását. Mert a tisztben arra az utasra ismert, a ki őt az ismi állomáson meglátogatta s fogatát elvette volt.

És pusztá sejtetem, vagy a fölismerés vilámsugára volt-e, mely e perczen az öreg cigány képét idézte vissza emlékébe, a kit a nisni-novgorodi vásárban látott volt először?

Strogoff Mihály nem csalódott. Ez a két ember egy és ugyanaz volt. Czigány ruhában, a Sangarre csapatába vegyülve, lépte át Ogareff Iván a határt s menekülhetett Nisni-Novgorodból, a hol a vásáron, a Közép-Ázsiából oda tódult idegenek sokasága közt megbízható eszközöket keresett átkozott vállalatához. Sangarre és cigányai valódi kékék voltak szolgálatában, a kibek teljesen megbízhatott.

Ogareff Iván csak három napja érkezett Omszkba, s az isimi balvégzetű találkozás nélkül Strogoff őt megelőző volt. Isten tudja, mennyi szerencsétlenségnek lett volna ezzel eleje véve.

De most, s inkább mint valaha, Strogoffnak futnia kellett Ogareff elől. Majd eljő az idő, mikor szembe állhat vele — s akkor fel fogja őt találni, bármily nagy legyen is Szibéria!

Most hát újra megindult a muzsikál s egyenesen a postaházhoz mentek. Fájdalom, kocsit nem kaphatott, mert a postásnak nem volt sem eladó, sem kiberegni való kocsija. De minek is neki a kocsit. Hiszen egyedül volt. Elég volt neki egy ló is, s azt szerencsére kapott is. Erős, zömök, győzős ló volt s Strogoff nem volt nehézkes az alkuban, bár kétszeres árát kelle adnia. Kifizette s néhány percz múlva kész volt az indulásra. De még csak négy óra volt este, s ezélszerűbbnek látta bevárni az éjt. Azonban nem akarván a városban mutatni magát, a postaháznál maradt, s ott adatott némi enni magát.

A közteremben nagy volt a jövemenés. Az orosz postaállomások szokása szerint, az aggódo lakosság oda járt, híreket hallani. Orosz csapatok közlegéséről suttogtak, melyek Tomszokot Feofár-khántól visszafoglalni készülnek.

Strogoff minden szóra figyelt, de maga nem vegyült a társalgásba.

Egyszerre egy éles felkiáltás reszkettette meg szívét s ugyszólván fülébe kiáltott e szó:

— Fiam!

Anyja, az öreg Mária állott előtte. Rámosolygott, reszkettett, karjait tárta elébe. Strogoff Mihály fel akart ugrani — át akarta ölelni — egyszerre a köntelenség érzete, mint villám lövésebe — s akkora volt önuralma, hogy visszartartotta magát s arcának egyetlen izma sem mozdult meg.

Husz ember volt a teremben. Azok közt kékék is lehettek; s nem tudhatták-e a városban, hogy a Strogoff Mária fia a császár futárcepatjához tartozik. Strogoff Mihály mozdulatlan maradt széken.

— Mihályom! — kiáltá anyja.

— Kicsoda vagy te, jó asszony? — kérde Strogoff erőltetett egykedvűséggel.

— Ki vagyok? — kérdezheted? fiam! hát nem ismerz anyádra?

— Csalódik, asszonyom, — talán némi hasonlat vezet felre —

Az öreg asszony hozzá lépett s rúszegzett szemekkel, dadogá:

— Nem a Strogoff Péter és Mária fia vagy?

Strogoff életét adta volna érte, hogy szabadon követhesse szive túlaradó érzelmeit. De küldetése, esküje más parancsolt. Hídegen felelt:

— Valóban nem értem önt, jó asszony.

— De Mihály —

— Engem nem hívnak Mihálynak; én Korpanoff Miklós, irkutski kalmár vagyok.

Azzal fölkel (s maga sem levén biztos tovább önuralmáról) oda hagyta a szobát, míg a kétségbeesett kiáltás hangzott utána:

— Fiam! édes fiam!

A jelenet feltűnést okozott. S a jelenlevők közül többen eltávoztak.

A nő ezalatt, bár közel volt az összerogyáshoz előbb, lassanként összeszedte magát. Mint egy isteni sugallat, világosság támadt elméjében. Hogy csalódott volna s idegent vélt volna fiának: ezt ép oly lehetetlennek érezte, mint azt, hogy fia őt megtagadja, ne ismerje, ne szeresse többé. Valami fontos, valami rettenetes okának kell lennie, a miért anyját így a világ előtt megtagadja! . . .

— Örült vagyok, mondá a körüle állók, a kik kérdézősködni kezdettek. Szemeim megsaltak. Egy idegent néztem fiamnak; de a hangja egészen más; csakugyan nem ő volt.

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA.

Tudod-e vén asszony? . . .

Alig telt tíz percz, midőn egy tatár tiszt lépett be s körültekintve így szól:

— Hol van, melyik itt Strogoff Mária?

— Én vagyok, — felelt az öreg asszony s míg szive belül reszkettett, arca már teljes nyugalmat mutatott.

— Kívess, — mondá a tiszt.

Néhány percz múlva a tatárok főhadiszállásán, Ogareff Iván előtt állottak, a kit kémei az iménti jelenetről azonnal tudósítottak volt, s a ki, gyanítva a valót, maga akarta kikérdezni az agg szibériai nőt.

— Hogy hínak? — kérde durva hangon.

— Strogoff Máriának.

— Van fiad?

— Van.

— Hol van?

— Moszkvában, a császár futárja.

— Mikor hallottál felőle?

— Több mint két hónapja.

— Ki az a fiatal férfi, a kivel az imént a postaházban találkoztál.

— Nem ismerem; irkutski kalmárnak

mondá magát. Hasonlatosságot találtam benne — s elnéztem és meg is szólítottam a fiam helyett. Én istenem! tízedszer történik már rajtam. Minden fiatal emberben a fiamat vélem viszontlátni. Nem csoda, mindig róla gondolkodom.

— E szerint nem a fiad volt?

— Nem, fájdalom!

— Tudod-e vén asszony, hogy kinpadra vonatlak, ha ki nem vallon az igazat.

— Igazat mondok úram, s ha kinpadra vonatsz, sem mondhatok mást.

— Hát igazán nem a fiad volt?

— Nem úram! Azt hiszed, megtagadnám-e a fiamat, az egész világot?

Ogareff Ivánt azonban nem lehetett megcsalni. Meg volt győződve, hogy az öreg asszony csakugyan fiára ismert az ál-Korpanoff Miklósban, s hogy az nem más mint Strogoff Mihály, a császár futárja, ki bizonyára valamely fontos és titkos küldetéssel van megbízva, mely őt rábírta, hogy érte saját édes anyját is megtagadja.

Azonnal parancsot adott, hogy üldözzék s hozzák elébe. Az asszonyra nézve pedig, hogy tartóztassák le s kiserjék Tomszkba. S míg a szegény asszonyt a durva tatár katonák elhurcolták, Ogareff Iván fogai közt mormogá:

— Majd kiviszem én a szót, mikor kell, ebből a vén boszorkányból.

(Folyt. követh.)

Egyveleg.

— Kézbesíthetlen levelek statisztikája.

A m. kir. földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minisztériumban az 1876. évben előfordult kézbesíthetlen levelek statisztikája összeállítván, annak eredménye a következő: A magyar korona postahivatalaihoz nevezett évben kézbesítés végett érkezett 72. millió levélpostai küldemény, melyek közül mint kézbesíthetlen vissza ment 115.064 darab, vagyis az összes levelezés 1/1000-a. A visszatartott levelek közt volt 62087 db bérmentes, 52977 db bérmentes levél. A visszaérkezett levelek feladói részint a czimíratból vagy boríték-ról felismerhetők nem lévén, részint pedig a visszaérkezett leveleket elfogadni vonakodván, a levelek bizottságilag megsemmisítettek. A megsemmisített levelek 5340 frt 9 kr. postadíjjal voltak terhelve, mely összeg a postapénztárba nem folyt be. A visszaérkezett levelek között volt 29550 darab olyan, melyet a czimzettek nem

fogadtak el, 2519 db, melyeknek czimzettjei feltehetően nem voltak, 17837 db, melyeknek vagy semmi czim, vagy oly hiányosan volt kitéve, hogy az elküldés lehetetlenné vált és 1563 db, mely illégtelenül portóval terhelte, és e miatt visszament. A fentebbiekben feltűnő nagy számban szereplő oly kézbesíthetlen levelek, melyek czimzettjei ismeretlenek és melyek czime hiányosan volt kitéve, onnan erednek, hogy a levelező közönség jelentékeny része a czimzett nevét nem írja ki olvashatólag, a rendeltetési hely mellé pedig különösen a hasonnevű helyeknél nem teszi ki a megye nevét, vagy a rendeltetési hely közelebbi meghatározását. A levelező közönség érdekében áll az említett körülményeket a levél czimzésénél szem előtt tartani.

• Amerika nemes érzei. Egy angol kizsámitotta, hogy Észak-Amerikának csöndes-tengeri partjairól egy negyedszázad óta 7 milliárd 925 millió frank értékű nemes érc vándorolt szét világra, mely roppant értéknek háromnegyedét Kalifornia, egy milliárd és 100 milliónyi részletét pedig Nevada állam bányái szolgáltaták.

Fekete pontok.

Fővárosi tárcza.

— Hm, politika?! — kérdehetné tán valaki kétkedő arczifejezéssel.

Nem egészen. Noha a vezércikkiről értelemben vett fekete pontokat értem s nem azokat, melyeket beszély- és regényírók használnak Saphir szerint mindannyiszor, mikor nem jut már többé eszükbe okos gondolat — óvakodom belekötárkodni a toll diplomatáinak mester-ségébe.

Maga a gyanút keltő kifejezés persze egy kis annexió a politikai lapok emeleti helyiségeiben — földszint a tárcza van beszállásolva — küzködő urak sajátosság szótárából.

Ki ne ismerné e szóraktár azon stereotyp kifejezéseit, melyeket főleg fiatal publicisták szoktak előszeretettel vezércikkjeik kirakatába helyezni?

„Fekete pontok tűnnek föl Európa politikai láthatárán.“ Vagy: „Vészjósló események előestéjén állunk.“ Avagy: „A helyzet bonyolított gordiusi csomóját még mindig nem sikerült megoldania az európai béke fontartásán fáradozó diplomaciának.“ Vagy: „Si vis pacem, para bellum.“ Vagy pedig: „Videant consules, nequid republica detrimenti capiat.“ Ugy szintén: „Magyarország jól fölfigyelt érdekei parancsolón követelik,“ stb., stb.

S bizony megcsik, hogy mikor végig olvas-tal egy-egy ily csattanós frázisokkal megfőtött cikket, fölkiáltasz: Mit is akart hát elmondani a derék publicista?

Az annexiók ezen aranykorában azonban nem vélünk szemrehányással találkozni, midőn „pur et simple“ bekebelezük a vezércikkirő urak „fekete pontjait“ a tárcza birodalmába. Sőt ha némelyek jögejemet formálnak a Bosznia birtokára sovárgók számára azon körülményből, hogy Bosnyakország valaha Magyarországhoz tartozott, — régi dal régi dicsőségéről! — „jogigényt“ merünk tartani a „fekete pontokra“, is, melyeket egykor mi is emlegettünk a vonalon felül.

Igen, „fekete pontok“! Egymást ijesztgetjük elsorolással, ki tudná megmondani még most, hogy nem-e — alaposan?

Oroszország az a nagy mumus, mely legállandóbban sötétíti el a politika láthatárát. Nem válthatsz szót „ex professo“ vagy dilettans politikussal, a nélkül, hogy a császár birodalma iránti bizalmatlanságnak ne adna kifejezést.

— Hm, Oroszország! Vagy: „Nem lehet hinni a muszkának.“ Avagy: „Goresakoff galibát fog még csinálni.“ — egytől-egyig rövid, de sokat mondó refrainjei minden politikai beszélgetésnek.

A levegő telve van nyugtalanító hírekkel. Nehéz megtudni mi és mennyi igaz belőlük. A felhivatalos sajtó ugyan égre s földre esküszik még, hogy a nagyhatalmak s Oroszország között a legteljesebb egyetértés áll fön, a közvélemény azonban ösztönserőleg ellenkezőt gyanít. Akárhogy veri is Abdul-Kerim a szerbeket, a békekötés közelségére utaló fejtegetések megannyi hitetlen Tamásra akadnak.

Nehéz volna tagadnod, hogy e bizalmatlanságnak nincs jogos alapja.

A mi drága északi „szövetségesünk,“ melyet a külügyi hivatal által sugalmazott tollak udvarias bókokkal halmoznak el, fölötte különösen értelmezi a semlegességet. Mig mi czírogatjuk és simogatjuk, addig ő öklét és körmeit mutogatja. Az orosz sajtó őszintébb, mint az orosz diplomacia. Bevallja, hogy mi akadályok vagyunk a panszláv törekvések útjában, sőt értésünkre adja, hogy Oroszország szükség esetén félre fogja lökni ezt a követ az utból.

— Báh, — mondják negyzett nyugalommal a felhivatalosak — az orosz sajtó nem Oroszország. A császár és kormánya a békét akarják!

Nehéz hitelt adni e biztosításnak. Ha II. Sándor császár kormánya valóban oly komolyan akarná a békét, egy parancsszóra megszűnnék az ellenséges, igazolt, s a főmegszendélyeire számított hang, mely az orosz sajtóban napirenden van. A császár birodalmában nincs sajtószabadság. A lapok fölött damokles kard gyanánt függ a rendőrmiszter által gyakorolt ellenőrzés. Szabadságával játszik az a szerkesztő, létélével az a lap, mely a kormány aka-

rata ellenére viselne támadó hadjáratot egy szövetséges állam iránt.

„Fekete pontok“! — mondja komoly redőkbé vont arczczal a kávéházi diplomata, a ki a lapokból kiböngészett eszméket a saját gondolatai gyanánt szereti bemutatni.

— Hogy hogy?

— „Timeo Danaos“! Tartok a muszkától, mikor megengedi lapjainak, hogy szabadon írhasanak. Ebben ravasz kalkuluss van. Mikor már föl lesznek korbácsolva a császár alattvalóinak szenvedélyei, azt fogja mondani az orosz kormány: „Akarnám a békét, de nem lehet. A nép s a hadsereg háborút követel. Mi mossuk kezeinket Európa előtt.“

S a kávéházi diplomata önelégültségtől ragyogó arczczal tekint maga körül, mint a ki nagy igazságot szűrt le a politikai események boszorkányüstjének habzó s örökké változó fölléteiről.

Csak az kár, hogy mindezt megírta már huszonnégy órával előbb valamelyik lap . . .

Vagy valóban annyira megizmosult volna Oroszországban a nemzeti önérzet, hogy a nép, a kormány akarata dacára is sodortatja magát a háborús áramlat által?

Aligha. Csak rabszolgá-bilinesek nélkül felnőtt népek van elég önérzete és bátorsága arra, hogy ellentétes utakat kövessen kormányával. S főleg az orosz hadsereg — ezen óriási test, melynek egyedüli gondolkodó feje a kormány — nem merne háborút követelni, ha azt másutt is nem akarnák. Jellemző, a mit orosz katonák mondtak 1863-ban a lengyeleknek. „Ha a császár akarja, — szóltak naivul — csinálunk mi forradalmat is, különbet, mint ti!“

Ez az. A császár akaratán fordul meg minden... Vigasztalódjunk! Ha az orosz hadvezérek mind a Csernajeffekre, Beckersekre, s a krimi hadjárat csatavesztőire utnek: Európának nincs mit félnie, akárhogy szaporodjanak is a „fekete pontok“ a keleti és északi láthatáron. A Csernajeff-fele hadvezéri geneieknek könnyen akadna mesterük egyebütt is.

S megint „fekete pontok“! Az Oroszország ellen gyanakodók különös dolgokat magyaráznak ki azon mindenesetre feltűnő jelenségből, hogy most már a legtöbb szeb hadosztály élen orosz tisztek állanak. Főparancsnokká formaszert is Csernajeffet nevezte ki Milán fejedelem a napokban. Zach tábornok helyét Csolak Anties foglalta el, a ki csak „dilettans“ szeb. Az orosz származású és most szintén megvert csapatvezér eredeti neve: Bobryszki herczeg. Lesjanin utóda Mitricsevics orosz ezredes lett. A tábornok főnöke egy másik orosz ezredes: Beckers. S nem lehetetlen, hogy Horvatovics ezredes is, kit haditörvénysszék elé akarnak állítani, valamely orosz tiszt által fog fölvaltátni.

Vannak bizalmatlanok elegenden, kik a császár kormányának hajlandók tulajdonítani az orosz tisztek előtérbe helyezését is. Hiába, Mephisto nem tudja magát ártatlanná mosni a közvélemény előtt.

Gonosz napok járnak Szerbiára. Achmed Ejub és Osman pasák sikeres előnyomulása, a rendkívül megerősített deligrádi sánczokon kívül, a Timok s Morava folyók között fekvő egész területet megnyitotta a törökök előtt. Egy győzelmes ütközet még, kivá a felhold harczo-sai által, s egyetlen szeb katona sem fog többé állani a Moraván túl.

Csernajeff újabb megveretése csakhamar kezére játszaná aztán a törököknek Szerbia két legfőbb fegyverhelyét is: Csupriát és Kragujevácot. Mindkettőről alkalomszerűn közöl képet lapunk mai száma. Csupria csak néhány mérföldnyire fekszik Paracintól, a hol Milán fejedelem s a szeb főhadiszállás vannak jelenleg. E város, mely még a Morava tulsó partján fekszik, nagy katonai rakományok által nyer fontos-ságot.

Sokkal jelentékenyebb pont a Csuprijától északnyugatra s már a Morava innesső partján fekvő Kragujevácz: Szerbia második városa, de első fegyverhelye. A szubstina ülésezéseiről is ismert város, a fejedelemiség hadfölszerelési intézetének székhelye. Legvilágóbb katonai intézete az ágyúöntőde, melyben jobbadára külföldi munkások vannak alkalmazva. Nehány külföldön vett ütögegen kívül Szerbia egész ágyú-készlete a kragujeváczy öntődeből került ki, mely hetenként hat ágyút képes elkészíteni. Ha e fontos város a törökök kezébe kerülne,

a szeb hadsereg elvesztené egyetlen fegyvertelepét.

Másik két képnk fölöslegessé tesz minden magyarázatot. Hetekkel ezelőtt volt az még, midőn a szeb újonczok elbucsztak családjaiktól. Ma már nincs többé Szerbiában újoncz, a kinek el kellene válnia szüleitől, nejétől, gyermekeitől. A kis ország fegyverfogható lakossága rég táborban van már utolsó emberig. Csak a háboru onhitt szerzői: a Riszticesek, Gruicsok s „államférfi“ társaik maradnak biztos távolságra az ütközetek színhelyétől.

Mily fordulat, Allah kegyéből! Négy héttel ezelőtt Nis karsu minaretején látták még ragyogni a felholdat a szeb előőrök. Ma a török hadak már mélyen állnak Szerbia bensejében. „C'est la guerre.“ Ez a háboru, melytől megkímélheték volna országukat a szeb Herostratosok.

Borostyáni Nándor.

A Fortuna-fogházban.

A sors különös szeszélye, hogy a ház, mely annyi szerencsétlen fogad magába, ép Fortuna-hoz legyen ezimezve.

Néhány évtizeddel ezelőtt itt vig élet honolt, a buda-várbeli előkelő világ itt jött össze és a „Fortuna“ jöhire annyira el volt terjedve, hogy 1849 ben Budavár ostroma alatt könnyen hihették az ostromlók, hogy a városrésztörzstisztejei itt töltik estéjüket s ürítetik remélt győzelmükre poharaikat és e hitükben röpitettek egy óriás golyót a mulatózók közé, illő tus gyanánt felköszöntéseikhez. E golyó természetesen nagy reméletet okozott, de nem tett kárt az ellenségben. Befuródott a Fortuna-vendéglő egyik udvari falába és még mai nap is ott van.

Akkor még tényleg Fortuna-ház volt fényes tánczteremmel, sok vendégszobával; most már csak névleg az; termeiben, hol egykor szép hölgyek hoztak itéletet udvarlók föltől, 1872 óta komoly bírák itélnék élethál fölött, vendégszobáinak egykori vig lakóit ama „genti doloroze“ váltotta fel, mely sohasem vesz ki, s mely ellen hasztalan küzd a társadalom.

A bemeneti kapu a Fortuna-utczára nyílik. A bejáratnál örök, őrzőbaba, s a derék felügyelő Horváth Lajos őrök és lakszobái vannak. Az őrök ablakai tág udvarra nyílnak, mely zöldre festett fakerítéssel két részre van osztva. Az udvari épületeket rendezték be tisztáknak, s e czellák elég szarazak, világosak, tiszták, a bennük elhelyezett ágyak elég jók; de azért elég sok kívánni valót hagynak fenn. Az ügyész — dr. Tomaszek Béla — mindent elkövet, hogy a bérházból átalakított fogház minél inkább megfeleljen czéljainak, de minthogy csak ideiglenesnek tekintik e fogházat, nem áldoz az állam nagyobb összegeket annak minél czélszerűbb berendezésére. 28 czellában áll fér el 150 fogoly, pedig sokszor — kivált téli hónapokban — kétszáznál nagyobb a foglyok létszáma s most is 141-en vannak benne elhelyezve. Felesleges itt megjegyezni, hogy a mikor tulszaporodás áll be, két-három embert is befektetnek egy szük, faállványokon görnyedező ágyba.

Az első udvaron egész urias társasággal találkozhatunk. Csupa jól öltözött alakok, megannyian önérzetes tekintettel, igen jó színben, Keller Armin volt bankgazgató kivételével, kinek arca egészen sápadt.

Bejártam mindkét udvar ezellát a földszinten és a emeleten. Midőn az első emeletre fölmentem, Miletica Szvetozárral, a hirbért újdéki agitatorral, találkoztam. Itt az emeleten van az ő czellája. Már távolról meg lehet különböztetni a többtől, mert ez az egyetlen, mely két ablakkal van ellátva. Ajtóján egy kis palatábla fölött, névjegy helyett, a „14“-es szám áll. Annyi szenvedélyes kifakadásnak és üzelmének egyelőre az az eredménye, hogy számmá van degradálva. Maga a szoba, melyben tartják, fehérre van meszelve, egy új, zold ripsz garnitúrával, írő és mosdó asztallal, tükörrrel stb. ellátva. Ágyában finom ágynemű van. Asztalán 8—10 könyv hever; esupa jogi könyvek. A kis, zömök ember lement az udvarba, hol rövid seta után leült egy padra. Semmi változás nincs rajta. Ép oly kihívó tekintetű, mint máskor, ép oly gyorsan járta be az udvart, mint a hogy szokott rendszeren lányával karonfogva a vaczi utczán végig menni. A vizsgálati fogsággal járó összes

kedvezményekben részesül. Szabadon járhat, kelhet a fogház helyiségein belül; társaloghat, olvashat, jó kosztot kap egy pesti barátja, Forovics szívességéből, sőt még egy-egy pohár bort sem vonnak meg tőle. Arczán a fogházi életnek legkisebb nyoma sem látható. Midőn hetenként egyszer tudósítja Ujvidéket lakó lányát „legjobb egészségéről”, egyúttal be kell ismernie, hogy igen humanus bánásmódban részesül fogházában. A keserűségnek nyoma sincs rajta. A heves agitator fékezni is tudja magát, béketűrő és komoly. Nevetni még nem látták. Politizálni nem szokott. Csak egyszer mondá, hogy nem sokra becsüli a törökök hadierjét; Szerbiának győzelemre keves kilátása van, sokáig fog hadakozni s talán el is verzen. Saját sorsát világosan látja maga előtt. A legfőbb forumtól várja fölmentését. Ha Fortuna ily mostohán bánja vele, tán Themis lesz irgalmasabb iránta. Magyarul most is csak azokkal beszél, kik más nyelvet nem értenek. Gyakran olvas. Legtöbbször lapozgatja a „Corpus juris hungarici“-t és emellett sok óráit szentel egy német nyelven írt nemzetközi jogkönyvnek. Legújabb lapokat is járat magának: a „Nemzeti Hírlap“-ot és a „Pester Lloyd“-ot. A „Zasztava“ hőbortáiban nem gyönyörködhetik.

Innen tovább mentünk. Valahányszor megfordult egy-egy czella ajtajában a fogházor kulesa, felugrottak a foglyok helyeikről, úgy hogy mire megnyitá az ajtó: már ott állottak sorban, egymás mellett, egyenes fővel, leeresztett karokkal, némán várva, hogy mi történik velük.

Láttam fiatal foglyokat, kik alig lépték át 16-ik évüket, szelid és kellemes arcvonásukat, de kezők már is a leggyalázatosabb büntetettől szennyes. Láttam agg férfiakat, kiket multjok már minden iránt közönyössé tett. Láttam szép, fiatal nőket, anyákat is, kiket a szenvedély bűnére vezetett. Láttam boszus és dühös szemeket és homlokokat, melyeknek ránczain az alávalóság ütötte fel tanyáját. . . . De csak a földtűnőbb alakokra lehettem tekintettel és ezek közül is csak néhányról emlékezem meg e helyen.

Az első czellában, melybe vezettek, legelőször egy szőke ember állott. Előkelő alak. Intelligenciát eláruló arca, okos tekintete, fesztelen magatartása mutatta, hogy jó családból származik. Mint orosz ügynököt fogták el barangolási közepette. *Plato* főnök adta ki magát, de a rendőrség lerántotta a szédelgőrtől a főúri álcát. *Reisner* a neve, vallomása szerint Varsóban gyilkosságot követett el, s e miatt lett földönfutóvá. Rubája nagyon megviselt; de arczáról sem a kiállott nyomort, sem a bűnösség tudatát nem olvasná le senki.

Nem messze e javakorabeli férfiutól állott *Riedl*, a dúsagdag Erny gyilkosa, kit a rendőrség oly sokáig nyomozott s az „expeditiv“ méreg nem segítette, úgy mint öcsését, elfogtása előtt a más világra. Hosszu haját és szakállt visel. Merev tekintete, kissé hajlott magatartása, kifejezésteljes vonásai lekötik a lélek-búvár figyelmét. Ily főt ritkán lehet látni. Vonásaiban dacz, erőszak és kihívás. Büntetése, a lengyel *Korcsinszki* más czellában van. Nincs tudomásuk egymásról. Mily iszonyu meglepetés lesz e két emberre nézve a szembesítés!

Egy elsőmeleti czellában a foglyok hosszu sorából kivált egy alacsony, zömök fiu. — Hány éves? kérdém. — „Tizenhat.“ — Miért van itt? — Kérdésekre a fogházfelügyelő felelt. E fiu cseglélt illetőségű s mint zsebmetsző utazgatott a tiszai és osztrák állami vasutnak Czegledhez közel eső állomására. Mondják róla, hogy meglepő ügyességet fejtett ki és csinyjeivel méltóvá tette magát arra, hogy a londoni nemzetközi pick-pocket társaság tagja lehessen.

Nem messze ez ügyes ficzkótól két rongyos alak állott egymás mellett. Mindkettő elmondhatta volna Petőfi vándorlegényével:

„Volt nekem szép új ruhám is,
Volt nekem szép új ruhám.“

Csakhogy, mint tőlük megtudtam, nem a koromszóra bízták szép ruhájukat, hanem a budapesti főkapitánysági fogházban leszedték róluk a csirkefogók, kik — fegyelem hiányában — tisztességes öltözötü fogolytársaikat rendszerint kifosztják mindenkükből, s ráadásul még el is döngetik.

A második udvar egyik czellájában tartják a husz évi félyházi büntetésről „megkegyelmezett“ *Well* Károlyt, ki egyik pajtását akkép

gyilkolta meg, hogy ollová vágta fel annak hasát. Iszonyu daczos tekintettel fogad mindenkit. Areza, ha zabolázni tudná szenvedélyét, igen szelid volna, miután a természet világos kék szemekkel, szőke hajjal, finom, nőies arcvonásokkal áldotta meg. De a midőn kis, tompa orrát felfújja, ajkait előre tojja, szemeit forgatja: iszonynal fordulunk el e szerencsétlen monomaniákus elől.

Ez ember dühét felülmulja két ép oly ellentétes, mint hirhedt férfiú.

Az egyik *Holnapp* Ákos volt köz- s váltó-ügyvéd, kit most is külön czellában tartanak, melynél érzékenyebb büntetés nem sujthatja a foglyokat. E szédélgessel, sikkasztással és többrendbeli csalással vádolt egyén társait műveletleneknek, parasztoznak mondja, s úgy hánykolódik közöttük, mintha urok volna. Rakonczát-lanságában annyira megy, hogy még verekedni is szokott; pedig műveltségére, polgári állására, ártatlanságára hivatkozik! Alig hinném, hogy az ártatlanság ily szenvedélyes s durva modorban nyerhet kifejezést. Midőn beléptem czellájába, elérme jött és panaszkodott. Rosz a helyzet, mert nem gondoskodik senki sem róla, hogy külön ételeket kapjon; nincs védője, mert az ügyvédek, kiket eddigelé felszólított, nemcsak védelmet, hanem kölcsönt is kért, és — igen természetesen — hogy ennyi bizalmat egy ügyvéd sem fogad el.

A másik *Pomier* Frigyes, a hirhedt betörő, ki vizsgálati fogságából már háromszor megszökött. Ez ember csak Uj-Pesten 27 betöréssel járt lopást követett el. Magas, izmos alak, tekintete igen daczos. Mint veszélyes foglyot a legnépesebb czellában, vasra verve tartják. Indulatossága sokszor oly mérvet kap, hogy a második udvar végén, levő földalatti sötét „carcer“-be kénytelenek elzárni.

A legutolsó czellában, a melyet a Fortuna-házban megtekinttem, három vizsgálati fogoly van együtt. Két fiatal 24 éves és a vén *Herz* Heimon, ki a hatvani-utczában Fantus ékszerész boltját feltörte és kirabolta. Különös alak e vén betörő. Senki sem tenné föl róla, hogy ennyi gonozsásra képes. Areza a megtestesült nyájasság és jószág. Síma nyelvélhez jól illik mirára beretvált areza és még simábbra fésült haja. Míg társai véresre sirt szemekkel könyörölvelet ébresztenek föl az emberben, addig e vén esont dicséri fogházi ellátását és vigasztalja, buzditja társait. . . .

Mielőtt a Fortuna-házat elhagytam, alkalman nyitá a földszinten egy-egy futó tekintetet vetni a mosókonyhára, hol a foglyok ruháikat mossák, és egy szük asztalos műhelyre, mely legkevésbé sem pótolja az ennekelőtte létezett nagy munkatermet.

Az első emeleten keresztül egy földött folyosó — a „söhajok hidja“ — átvetett a szomszéd Jálies-féle házba, mely legkevésbé sem alkalmas fogházi helyiségeknek. Kévs czella is van benne. Három közülök, a legnedvesebbek — a járásbírósi foglyok számára van berendezve. Néhány czella ki is van festve, úgy a mint a háztulajdonos átadta.

Az elég tágas udvarban épen „szellőzteték“ a foglyok egy részét. Szép rendben, kettesben haladtak egymás mellett, a mint fogházakban szokás. Egy szót sem váltottak, mert nem is ismerik egymást. Legelőször egy nagy, vastag alak lépdelt, egy nagybecsereki paraszt, a *Hirsch* és *Lautenbacher*-féle hamisbankó-csináló társaság egyik tagja. A háttérben a czellák előtt lépdelt fel s alá egy magyar ruhába öltözött aggastyán: *Kovács*, hamisbankócsináló, Nagy-Körösről. E tisztas arczu 74 éves férfiú, szelid tekintetével, a kortól megörbült derékkal hasonlít amaz alakokhoz, a minőket a rokkantak között láthatni. Ő is rokkant, de a bűnösségben lett azzá. Társaitól azért van elszigetelve a szelidítés alkalmával, mert már nem tud lépést tartani velük.

Egy földszinti czellában mintegy 6 fickó körében láttam *Mindtner* Istvánt, kinek szörnyű sáppadtsága egészen megfélemlített. — Beteg, vagy valami organikus baja van-e? kérdém. — „Semmi.“ volt a válasz, — „ez az ő rendes színe.“ E szerencsétlen rablőgyilkossággal van vádolva, s a mily veszélyes volt, a midőn szabadon járhatott, ép olyan most is.

Még a nők osztályába is betekinttem, kiknek sorsa még a legtrüfthöb; mert ezek

ninesenek oly télelenségre kárhoztatva, mint a férfi foglyok; kiknek teljességgel nincs semmi dolguk, s a miveltebb osztályhoz tartozók is alig látnak könyvet, mert csak néhány kötet fölött rendelkezik a fogházfelügyelő. Midőn beléptem czellájukba, tépest készítették, a legjobb magaviselet asszony, mint szobafelügyelő vezetője alatt. Mindannyian felugrottak helyéről, abba hagyva munkájukat. Számra 12-en vannak. Öreges, fiatalok, sőt szépek is. Többnyire lopással vannak vádolva. Volt köztük egy nagyon megviselt alak, kinek tán legtöbb izgatottságot okozott a jelenet. A szerencsétlen álltában többször lehajolt. Vajjon miért? Egy gyermek rimánkodása volt erre a válasz. Jó helyen kezdé életpályáját e 20 hónapos gyermek, ki már is meg van fosztva attól, hogy — mint a legtöbb ember — kellemesen gondolhasson vissza a gondtalan, boldog gyermekkorra, ki a fogházi élet keserűségét husz hónapos korától fogva keblében fogja viselni egész életén át. Vezetőim magyarázatul azt mondták, hogy e nő még csak pár nap óta van a fogházban, és hogy már gondoskodtak a gyermeknek egy közel árva-házban elhelyeztetéséről.

Ez utolsó látvány mely benyomásával hagytam el a Fortuna-fogházat, a sohajok, a bánat és a remény eme siralomhelyét.

Dr. Kakujay Gyula.

A hétről.

A héten az igazságügyminiszter, de főként a közoktatásügyi miniszter urak tették érdekessé a hivatalos „Budapesti Közlöny“ hasábjait. Sok bírói kinevezés történt, de még több tanfelügyelői. Sokan megnyugodtak, a kiknek nyaka fölött *Damokles* kardja függött, de még sokan vannak, a kiknek ügye most is eldöntetlenül maradt. „A még el nem intézett tanfelügyelői állomások elintézése iránt az intézkedések annak idején meg fognak tetetni.“ — mondja a hivatalos iratokialis nyelve. — Úgy hull a tanfelügyelői kinevezés, mint a polyva — gondolja magában, a ki nem sokra becsüli ez intézményt, vagy mint az eső — igazítja helyre az a „kultur“-harcos, ki a tanfelügyelő munkája után várja a poroszokéhoz hasonló diadalokat. Mintegy tizenkilenc új tanfelügyelőt neveztek ki, s ezek között nyolcezen egész új tanfelügyelő, a többi pedig másodtanfelügyelőből lépett teljes önállóságra. Eddig összesen hat megkötött különválasztva önálló tankerületké lettek s Abauj-Borsod, Fehér-Veszprém, Szepes-Sáros, Tolna-Baranya stb. megszabadultak egymástól. Hanem azért maradt még együtt több vármegye, s némelyik tanfelügyelő a sok kir. városi és megyei törvényhatóság között akár sürgönydróton járjon, ha a közigazgatási bizottság minden ülésén (csak rendes ülésén 12!) jelen akar lenni. Bácsmegyének például négy királyi városa van: Zombor, Szabadka, Baja, Ujvidék s így a megyével együtt havonként öt rendes ülése lesz a tanfelügyelőnek. Ezen ugyan beteljesedik a boldogult b. Eötvös óhajtása, hogy „a tanfelügyelőnek kocsin kell lakni.“

Történt egy kis cserélgetés is. Ha nem mindannyi az illetők kérelmére is, de mégis volt több olyan tanfelügyelő, ki nem kénytelen-ségből változtatta állomását. A kik a hivatalos ugrásnak nem barátai: azokat meg fogja lepni egy tolnoknak tanfelügyelővé való előléptetése a segédtanfelügyelőség átugrásával. Ha érdemi: éljen!

Meglepő az ujonnan kinevezettek között a szakferiák (nagy részt képezdei tanárok) száma. Nem kellemetlen meglepetés, s eredménye sem lesz az, ha az illetők a vármegyei közigazgatással össze fognak simulni s annak támogatását elfogadván, azt viszont is támogatni fogják. A másodtanfelügyelők ezután — a népis-kolai hatóságokról szóló új törvény szerint — segédtanfelügyelők lesznek, s a mint hire jár,

az ujak fizetése csekélyebb is, mint a másodtanfelügyelőknél régebben alkalmazottaké. A segéd-tanfelügyelők fizetésének csökkentésével együtt az ujonnan kinevezett tanfelügyelők fizetését is összebb vonták. Végelesen-e, vagy csak addig, míg a végkielégítési összegeket megtakarítják? Nem tudni.

Annyi azonban már bizonyos, hogy a tanfelügyelőket a kormány nagyon oadaítja a vármegyéknek. Tán jobban is, mint a megyék szeretnék! Az irodai átalány és szolgatartási illetmény meg van szüntetve, s így a tanfelügyelők minden bizonynyal meg fognak költözni a vármegyékbe. Ha ők is „vármegye urai“ lesznek: uralkodjanak becsülettel és dicsőséggel a szorgalom és tudomány hatalmával!

Irodalom és művészet.

— **Vámbéry Ármán**, a nagyhirű keleti utazó egy jókora kötet olvasmányt ad a mohamedán népekről most megjelent munkájában, melynek czime „Keleti életképek.“ E könyv, mint czím és tartalomjegyzéke is mutatja, Vámbérynek nem nyelvtudományi buvárlatait, hanem utazási tapasztalatait foglalja magában. A mohamedán népek háza, háztartása és családi élete, a nők, a ruhák és ékszerek, a keletiek étkezése, a nálok szokások tisztviselés, a dohány és bódító szerek élvezete, a fürdők, iskolák, műveltségi viszonyok, ünnepek, a zarándokok és zarándoklások, a dervisek, karavánok, a bazárok és bazárélet, keresztények és zsidók keleten, mohamedán néptypusok változatos egymásutánban vannak e könyv hasábjain ismertetve. Közben egy kis, egyfelvonásos török vígjáték is foglaltatik „Egy költő házassága“ cím alatt s „A fényes porta és oszlopi Konstantinápolyban“ című, politikai szervezet tekintetében is nagyon érdekes czikk, egy színtér „A jelenkor mozilim fejedelméről“ egy fejezet, melyet ozmán példabeszédek, özbég mondatok, kazán-tatár és altaji mondatok zárnak be. Olyan időben jelent meg a munka, midőn épen keletre s a mohamedaniszmusra van fordulva a közfigyelem, s így az olvasó közönség szívesen veszi Vámbéry ismertetéseit, melyeket legnagyobb részét saját tapasztalatai s a helyszínen tett tanulmányai alapján irt s bocsátott közre a „Keleti életképek“-ben. Az Athenaeum-társaság adta ki s ára 2 frt. 50 kr.

— **„Babérok. Magyar költészeti gyűjtemény“** — cím alatt jelent meg *Gáspár* Imre szerkesztésében egy magyar anthologia, mely egyszerűs mind szavai utasításokat s apró magyarázatokat is foglal magában, a költeményeknek nagy részéhez csatolva. E tekintetben *Szász* Károly „Versszavai“ című könyve mintájára készült, melyet használt is helyenként a fiatal szerkesztő, azonban sem rendszerezés, sem alaposág dolgában nem közelíti meg a mintát, mely után törekedett. A gyűjtemény elején a magyar költészet történeti vázlatát közli két levélben *Zrinyi* egész a mai napok legifjabb költői nemzedékéig; három levélben pedig a költészetet vázlatát adja, de mind az irodalomtörténeti, mind az elméleti bevezetés oly rövid, hogy már rövidsége miatt sem éri meg a ráfordított időt. Az ily vázlatokból, a ki ennyit nem tud: meg nem ért semmit; a ki pedig már tanult valamit: annak ismétlésre sem elegendő ennyi. A tartalomban a műfaj és versmérték is fel van jegyezve, de ismét hiányosan s ezért főlölegesen, mert a ki verstanf tanult: az tud ennyit; a ki pedig nem tanult: nem használhatja *Gáspár* I. jegyzeteit a rövidítés miatt. Mint anthologia ér annyit, a mennyit általában érnek anthologiáink, de fejtegetéseit legfeljebb felében, harmadában mondhadjuk sikerülteknek. Olyan furcsaságok is fordulnak elő benne, hogy Arany Jánosnak „Domokos napra“ című költeményét, mint valami nehezen érthető magyarázatja, s magyarázataiból kiténik, hogy nem érti s ezért jó tanácsokat is bator adni Arany Jánosnak, megjegyzvén, hogy a mű néhány sora nem való ifjuszott irott költeményre. (G. I. tanácsára a szerző bizonyosan azzal mentené magát, hogy olyan ifjaknak szánta, a kik értenek annyit, mint az anthologia-

szerkesztők.) Az ily tanácsok helyett többet ért volna a sajtóhibákat kijavítani, vagy helyesen adni a költemények czimeit, s nem toldani vagy kurtítani meg egyiket sem. (Czuczornál „Hunyadi jellemrajza“ van „Hunyadi“ helyett, *Tompánál* „Az én lakom“ „Az én lakásom“ helyett.) De még fontosabb hiba (a szerző ellen elkövetett vétés), hogy „Ágnes asszony“ két, létszólag csonka sorát kitoldja egy-egy szótaggal, épen úgy, mint már előtte egy-két anthologia szerkesztője tette. Az egész munka mintegy negyedszáz lapra terjed s Budapesten Grill Károlynál jelent meg. Ára?

— **„Kovács József tanár sebész kórodája** a budapesti kir. magyar egyetemen az 1871/s, 1872/s és 1873/s. tanévben. Közlik *Antal Géza* tr. kórodai-tanársegéd és *Bécsy* Imre tr. műtőnövendék. Budapest. A fentebbi cím alatt egy oly munka jelent meg a Franklin-társulat kiadásában, mely főként a szaktudósokat, t. i. a gyakorló orvosokat érdekli. A dr. Kovács József kórodáján előfordult legkiválóbb és legtanulságosabb esetek vannak e műben, a szükség szerint több vagy kevesebb részletességgel, előadva, s lehetetlen, hogy mind azok, kik szakjoknál fogva e munkaköriránt érdeklődnek, szívesen ne fogadják a sebészet legújabb vívmányai alkalmazásának ismertetését, melyet annál könnyebben tanulmányozhatnak, mert elég sok és szépen kidolgozott képpel és ábrával is vannak az egyes esetek illusztrálva. Az illusztrációkat *Thanhoffer* Lajos tanár fényképek után rajzolta fára *Morelli* Gusztáv metszette ki. Az általában is szép kiállítású könyv ára 2 frt 80 kr.

— **„Magyarország közegészségügyi statisztikája“** cím alatt egy nagy terjedelmű munka közel 60 ivnyi füzetet jelent meg a Légrády-estvéreknek. (Árá 3 frt.) Ez első rész az egészségügyi személyzet és gyógyszerterek statisztikáját tartalmazza 1875-ből. E munkát a belygyminiszter megbízásából hivatalos adatok nyomán dr. *Oláh* Gyula írja s törvényhatóságok szerint rendezte be. Az első füzet adataiból megemlítjük, hogy 1875-ben volt a szorosan vett Magyarország területén 1952 orvos, 1255 sebész, 4083 okleveles, 356 polgári baba s összesen 818 gyógyszerter. Aránylag legjobban vannak ellátva orvosokkal *Fiume*, a *Szepesség*, *Pozsony*, *Győr*, *Sopron*, *Esztergom* és *Mosony*, hol egy orvosra egy négyeszőg mérföld sem esik, legrosszabbul *Csikszék*, *Aranyosszék*, *Marosszék*, *Szörénymegye*, *Udvarhelyszék*, *Hunyadmegye*, *Máramaros*, *Doboka*, *Zaránd* és *Naszód*, hol egy orvosra 6—6, sőt ez utóbbi háromnál 7—8 négyeszőg mérföld is esik.

— **Jókai Mór** műveinek népszerű kiadásából, melyet a Franklin-társulat ad ki, megjelent a 98—99-ik kettős füzet, mely a „*Felfordult világ*“ című regényt tartalmazza. E vaskos kettős füzet ára 80 krajczár.

— **Két francia regény** magyarázatára jelent meg az Athenaeum kiadásában. Mindkettőt *Sasvári Armin* fordította. Az egyik czime: „*Bella*.“ *Irta Feuille* Oktáv. Ára 1 ft 20 kr. A másik czime: „*Raymonde*.“ *Irta Theuriet* Andr. Ára 90 kr.

— **Röpirat.** „Miképen kell megalkotni a magyar büntető törvénykönyvet?“ Ily című röpirat jelent meg Pécsen, „törvényhozók, jogtudósok és a nép számára“ *Dietrich* Ignácztól. Ára 1 frt.

— **Vidéki hírlapok.** A „*Bereg*“ című lap több havi szünetelés után szeptemberben újra megindul *Gulácsi* Dezső szerkesztő és tulajdonos vezetésével. — *Telegdi* László „*Alföldi Lapok*“ cím alatt a hason című megszűnt hetilap helyett egyes tartalmu füzeteket indított meg, melyeknek elsője már megjelent. Előfizetési ára decz. végéig (10 füzet) 2 frt 60 kr. — A „*Bihar*“ szerkesztését *Riskó* Sándor ügyvéd vette át.

— **Bukarestben** „*Alianza Romania* Maghaira“ (román-magyar) című heti lap indul meg, melynek czélja a román és magyar, mint egymásra utalt nép szövetségét előmozdítani.

— **Uj dalmű.** *Erkel* Ferenc csaknem egészen befejezte a „*Névtelen hősök*“ című új dalművét. Őszkor már át akarja adni a nemzeti színháznak, hol valószínűleg a téli idény vége felé kerül színpadra. A dalmű tárgya a szabadságharcból van merítve és szövegét *Tóth* Ede írta.

— **A népszínházban** e hó 9-kén egy francia bohózatot mutattak be. „*Egy kisse körül a földön*“ czím alatt. A darab személyei egy levelet üldöznek, melyből lehetne bizonyítani, hogy egy fiatal nőt alaptalanul gyanúsít férje. A levél azonban különböző módokon mindig más és más kezekbe jut. Nyomozását megkezdi otthon, Franciaországban, folytatják Amerikában, és végre *Khinában*. E kalandos utazás azonban nincs úgy előadva, vagy ötletekkel fűszerezve, hogy a darab meggyerhetne volna a közönség tetszését. Az előadás sem volt valami élénk. Legjobban a dalok tetszettek.

— **A „Falurossza“** népszínművet *Sturm* Albert német fordítása szerint most a városligeti német színházban is játszásk „*Der Dorfplump*“ cím alatt. A darab német nyelven is tetszik, s mult vasárnap óta folyvást adják, mindig nagy közönség előtt. Eddig pedig soha sem tudott megelni a különben sem valami tágas színház.

Közintézetek, egyletek.

— **A nemzetközi statisztikai kongresszus tagjai** Budapest hatósága magyaros szíveséggel fogadja. A 160—170 külföldi résztvevő elszállásolásáról már a megérkezés előtt megbeszéltek egy több tagu albizottság. A megérkezés augusztus 20-kán lesz. Augusztus 30-án ismerkedési estély. Szeptember elsején a közgyűlés ünnepélyes megnyitása, melyen *József* főherceg üf fenségének a tagok be fognak mutatni. E napra esetleg udvari ebéd, vagy a miniszterelnök estély van tervben. Szept. 2-kán szakosztályi ülések. A nem foglalkozó tagok megtekintik a kőbányai sertésszállásokat és sergyárat. Este díszelőadás a nemzeti színházban. Szept. 3-án megjelenés a *József* nádor ünnepélyén; délután 3 órakor a dunai part és hidépítvények, kikötő és ó-budai hajógyár megtekintése a dunagőzhajózársaság két hajóján. Este a népszínházban díszelőadás. Szeptember 4-kén lesz a főváros banketteje, melyre 400 meghívó fog szétküldetni. Szept. 6-kán a belföldi tagok — ha az eszme kivételé sikerül — megvendéglik a külföldi tagokat a budai hegyekre rendezendő kiránduláson. Szept. 7-kén a közgyűlés befejeztével búcsuestély a városligetben. Ezután kirándulást fognak tenni Mezőhegyesre, az állami ménes megtekintésére és *Reszicára* a bányák megismerésére. Tervben van egy kirándulás az *Aldunnán* is, honnan *Bazília* felől vasuton térnének vissza, s utba ejtenék *Szegedet*. E kirándulások azonban attól függenek, ha vajjon segédkezet nyujt-e azokhoz az osztrák állami vasut és *Dunagőzhajózársaság* társulat. Ha ez nem történik, a magyar állami vasuton a regényes oderberg-ruttkai vaspályán tesznek kirándulást. Az *öregészeti kongresszus* tagjai (40—50) szintén hivatalosak az ünnepélyekre. A statisztikai kongresszuson világrészünk minden művelt állama képviselve lesz statisztikai hivatalok igazgatói s a tudomány elsőrendű tudósi által. Ausztria tiz, a francia a köztársaság négy, a német birodalom hét, Oroszország hat, Anglia két küldöttet jelentett be. Görögországot *Mansolas* belygyminiszter osztályfőnök, Szerbiát *Jakesits* *Vladimir* min. statisztikai osztályfőnök, Finnországot dr. *Ignatius* Ch. st. statisztikai igazgató, a távoli Japánt pedig *Bloek* M., az államgazdasági egyesület tagja fogják képviselni.

— **Az öregészeti kiállítás tárgyait** Beszédes Sándor esztergomi fényképész lefényképei, s magyarázó szöveggel is ellátják. Az egyes csoportozakat *Hampel* József állította össze, s a francia szöveget is ő írja. Ugyancsak Beszédes megbízta a közoktatásügyi miniszter, hogy *Henslmann* Imre „Középkori műemlékek Magyarországon“ című s most már sajtó alatt levő munkája számára a híres jáki templom sikerült rajzát négyezer példányban többszörösítse. E képek a munkához mellékletként fognak csatoltatni.

— **A muzeum lépcsőházában** a falfestmények az őstörténelmi kiállítás idejére elkészülnek, kivéve az oszlopok ékítését, és az ablak-köveket, hová márvány mellésbrokat helyeznek el; és pedig *Mátyás*, *II. Rákóczy* *Ferenc*, *Pázmány*, *Zrinyi* *Ilona*, *Révay*, stb szobrait, melyeket *Izso* és *Engel* készítettek.

— **A Kárpát-egylet** e hó 6-án tartotta közgyűlését *Tátra-Füreden*, számos tag jelenlétében, Berze-

vics Titusz elnöke alatt. A múlt évről szóló előterjesztést a tagok éljenzve fogadták. Payer Hugo, egyik alelnök lemondván tisztéről, helyébe Liptó megye alispánját, *Majláth Bélát* választották meg. *Diller Antal* pénztárnok bemutatta a Kárpátok legújabb térképét, mely a Tátra egyik legkitünőbb ismertetője, Kolbenhayer tanár urnak a műve, a katonai fölmérés alapján. Az egylet pénztári állapotaának s tagjai szaporodásának kimutatása után elosztott a gyűlés, s lakoma következett.

Mi ujság?

— **A szegedi kiállításra**, melyet e hó 20-án nyitnak meg, b. Simonyi Lajos közgazdasági miniszter jelenlétében, meleg hangú felszólításban hívja meg az ország közönségét a kiállítási végrehajtó bizottság. „Egy nagy nemzeti ünnep lesz ez — ugymond a felhívás — melynek Szeged városa csak alapját vetette meg, s melyet ünnepelni az ország lesz hivatva. Szeged város kitárja vendég-szerető ölelő karjait és testvér szeretettel várja, hogy régi magyaros előzékenységgel szívéhez szoríthassa a nemzet tagjait!”

— **A szegedi dalárünnepre** aug. 17-én érkeznek meg a dalárdák, a dalárszövetség tagjai s a nagy hangverseny közreműködői, déli fél két órai vonattal. Esti 6 órakor az összes dalárók és meghatalmazott képviselők fogadtatása a város háztérmében; nyolczkor színházi díszelőadás, kilencz után ismerkedési estély. Másnap (18-án) félkilenczkor a karok összpörbája a dalesarnokban Erkel Ferenc vezénylete mellett; s d. u. félháromkor dalár egyesületi közgyűlés, este hétkor dalverseny, a szegedi hölgyek, Szeged városa, a szegedi dalegylet, Dáni Ferenc főispán s dísz-elnök, Királyi Pál és Bartay Ede kifizött díjaira. Harmadnap (19.) d. e. tíz órakor a dalegyletek gyűlékezése a városház terén s kivonulása a Dugonics-szobor terére, hol a leleplezésnél a himnusz éneklék; d. u. egykor ünnepélyes bankett, este hétkor díszhangverseny a dalesarnokban. Negyednap (20-dikán) reggel tízkor a pécsi dalárda közreműködése mellett az iparkiallítás megnyitása, d. u. négykor népkerti népinap, d. u. fél hatkor az összes dalegyletek tagjainak gyűlékezése a városház előtti téren, pontban hatkor kivonulás a dalesarnokba, hétkor a nagy összelőadás Erkel Ferenc vezénylete alatt; kilenczkor tűzi játék s végül bál. Ötödnap (21.) reggel 9 órakor dalár egyesületi közgyűlés, a versenybírák ítéletének kihirdetése s a díjak kiosztása; délben elutazás.

— **A múltörténelmi kiállítás** jövedelméből eddig 12,500 frt tétetett folyóvá az árvizkárosultak segélyezésére. Ebből 3000 frt a fővárosi árvizkárosultak részére Ráth főpolgármesternek adatott át; 2000 frt az erdélyi árvizkárosultaknak jut, végül 1500 frt Bedekovics horvát miniszternek adatott át, a horvátországi vizkárosultak részére.

— **A fővárosi dalegyletek központi választmányát** a bécsi es. kir. „Veteran-egylet” meghívta az aug. 13-án tartandó zászlószentelési ünnepélyre. A központi választmány e „megtisztelő meghívásért” köszönetet fog mondani az egyletnek, de kimondja egyuttal azt is, hogy miután a zászlószentelési ünnepély oly napon tartatik, mely a magyar honvédségnek örökre gyászos emlékü napja lesz, az ünnepélyen részt nem vehet.

— **A világiós gyászterület** évfordulója alkalmából e hó 14-kén fegyver isteni tisztelget tartanak N.-Váradon a szabadságharcban elesettek emlékére.

— **Zsedényi Ede**, mint a magyar evang. egyház főfelügyelője, az emsi időzés alatt ama kitüntetésben is részesült, hogy Vilmos császár meghívta ebédre és huzamosan beszélgetett vele a magyar egyházi viszonyokról. Augusztus császárné pedig, ki Koblenzből gyakran ment át Emsbe, egy alkalommal Haynald érseknek nagy aranyos bronz keresztet adott át a kaloccai irlalmas nővérek zárda-já számára.

— **Bismarck magyar barátja.** A párisi „Illustration” írja, hogy „egy magyar, ki Bismarck herczegnek fanatikus bálolója s ki már 1860-ban egy vért-íngét ajándékozott a herczegnek, hogy a golyó és a szurony kárt ne tegyen benne, bálványá véd-

szereinek kiegészítése ezéjából egy minden vágás vagy lövés ellen biztos sisakot szándékozik a herczeg számára készíteni. E magyar embert *Tokai Móricz*nak hívják . . . mindenesetre furcsa jelentőségű név.”

— **Korintniczáról** írják nekünk, hogy e kies fűrdőben a vendégek még folyvást szaporodnak. Közelebb érkeztek oda Csengery Antal és Weninger Vince, Horváth Mihály történetírónk, Vajda János költőnk, stb. A főváros tirthetetlen hőségéből naponkint mennek e fűrdőbe, hol reggel csak 10 R. fok, este felé 12—14, éjjel pedig 7—8 fok a lég hőmérséke. A vendégek névsora aug. 3-ig 722 személyt mutat ki, ezek közt Budapestről magából 121, a többi a közelebbi környékekből, a haza különféle tájairól, de már csekély szám külföldről, Galicziából, főleg Poroszországból, sőt még a szintén vadregényes, hegyes Tirolból is érkezett, a mi örvendetes jelensége annak, hogy vasutaink megnyitásával lassankint hazai jelesb fűrdők is hirre kezdenek vergődni.

— **Evezőverseny Dunaföldvárig.** Az „Egyetértés” csolnakázó egylet által e hó 6-án rendezett evezőversenyre négy kis könnyű csolnak állt ki Budapesten a vámpalota előtt, s reggel 8 órakor megindult a 15 mérföldnyi vízi utra, melyet 8 óra alatt kellett megtenni. A közönség nagy számmal gyűlt össze a „Germania” gőzhajón, mely egy negyed óra mulva indult a versenyzők után. A versenyzők voltak: az „Egyetértés” csolnak-egylet tagjai közül Novelly Emil s „Szikrá”-n, Kolba Lajos a „Rapidity”-vel; a „nemzeti hajóegylet”-től Jezovich Kornél s „Furá”-val és Maurer János a „Byrdi”-vel. Kezdetben Jezovich ment elől, de Maurer torna-tanár esakhamar megelőzte s aztán mindig előljárt. Kolba Téténynél abban hagyta a versenyt, Jezovich pedig Adonynál. Tehát csak kettő versenyzett. Győzött Maurer, ki d. u. 2 óra 32 perczkor érkezett a dunaföldvári kikötőhöz, 10 perczcel később pedig Novelly. A gőzhajón levő vendégek vidám zene közt köztögeltek, s részt vettek a mulatságokban és tánczygálomban, melyet éjjelkor hagytak oda. Az első díjat nem adta ki az „Egyetértés”, azt adván okul, hogy versenyközben oly körülmények fordultak elő, melyek a választmány határozatát teszik szükségessé.

— **Érdekes házasságról** írnak Franzensbadból. Payer Gyula shirneves sarkvidéki utazó, a napokban jegyezte el ott Kann Fanni asszonyt, egy frankfurti bankár özvegyét, Rothschild unokáját.

— **Az állakertbe** már megérkeztek az orosz-lánok, s a Skalnitzky által épített szép nagy tanyán vannak elhelyezve, hol a nagyobb ragadozók helye lesz, s be van rendezve nyári és téli szállásra. A téli ketreceket a folyosóról lehet szemlélni, s vízfűtés fogja melegíteni. Az orosz-lán-pár öt éves, erőteljes és szép állat. Hamburgban vásároltak 3800 frtért. A tanyának még egy harmadik lakója is van egy fiatal leopárd.

— **Fővárosi halottasház** építését indítványozta közelébb Unger Henrik az építési bizottság ülésében. A hivatalos kémszemle után itt helyzetetnének el a főváros halottai kivétel nélkül, de úgy, hogy a gazdagabb családoknak ott is módjukban állana halottaikat közszemlére kitenni és tetszés szerinti pompával eltakarítani. Indítványát München példájával támogatta, hol a városban nem látható soha temetési menet. Unger abban az esetben, ha a város ily nagyobbszerű halottasház építésére határozna el magát, 10,000 frtal hajlandó hozzájárulni az építési költségekhez.

— **Stratimirovicot** becületszóra szabadon bocsátották Újvidéken; a vizsgálat azonban tovább foly ellene. Stratimirovic betegten tért vissza a szerb hadjáratból.

— **Egy Beniczky nevű** ezredes harczol a szerbek közt a Drinánál. Egyik lap azt írta, hogy sok jel arra mutat, hogy ez a Beniczky senki más, mint az 1868-ban oly rejtélyes módon eltűnt Beniczky Lajos honvédezredes, kinek személyazonosságát már nem lehetett bebizonyítani a Dunából kifogott holttesten. Beniczky Lajos azonban sokkal hazafias érzelmű férfi volt, hogyssem e hir hitelere találhatott volna, s most már maga egy szerb orvos Pinder Gusztáv jelenti, hogy a szerb seregben levő

Beniczky egy dalmát születésű volt osztrák katona, Beniczky István, kinek családja szintén ismeretes. — **Kitiltott lap.** A Belgrádban megjelenő „Is-toek” („Kelet”) című lap a magyar korona területéről kitiltott.

— **Orosz betegápolók.** A „vörös kereszt” társaság betegápoló apácáiból és orvosából mintegy ötven főny karaván érkezett e hó 9-én a fővárosba Oroszországból, a magyar állami vasúton, Oderberg felől, s este külön gőzhajón tova utaztak Belgrádba. Állítólag egy orosz herczegnő vezeti őket s nagy tömeg orvosi szereket, kötéseket, tépéseket vittek magukkal. Az apácák a lipót-utcai angol kasszaszobor zárdájában töltötték a napot.

— **Egy szerb hadparancsnok** állott a linezi bíróság előtt. Neve Miodragovich; megvert egy szabólegényt és ezért három napi fogságra ítélték. Már hosszabb idő óta internálva van Linzbe, és mint „felkelő-parancsnok” naponkint 2 frt 50 krt kapott a kinstártól. Most kiszült, hogy az ipse, ki a felkelőknél „ezredes” volt és „missióban” Montenegroba utazott, most pedig éjjel után két órakor részeg legényekkel birkózik az utcán, nem egyéb, mint egy újvidéki szabólegény, kit egyszerűen haza kellett volna toloncoltatni.

— **Nagy sikasztás.** Tolnamegye dombóvári járásában a közmunkaváltási hátralékok annyira föl-szaporodtak, hogy ennek okai miatt vizsgálatot tartottak. Kiderült, hogy *Forster Alfréd* szolgabíró tette zsebre. Az elikkasztott összeget még nem tudni biztosan, de 25—30,000 frt körül lehet.

— **Gyilkosság.** Győrött Klein Móricz, 20 éves izraelita alkusz, feltéshől konyhakkéssel ölte meg kedvesét, Madó Erzse huszéves hajadont, s aztán feljelentve magát, kérte a kir. ügyészt, hogy engedjék meg holt kedvesét még egyszer megcsókolhatni s aztán akaszszák fel mielőbb; kérése persze nem volt teljesíthető.

— **A csatátér véres eseményei** egészen Szerbia ellen zudultak. A török seregek délen Knazsevácznál (Gurgossovác), keleten pedig a Timok vizén keresztül betörték Szerbiába. Knazsevácz alatt Ahmet Ejub pasa három napon át folytatott esatározást a szerbek ellen, kiknek ott levő csapatát Horvatovics vezényelte. E hó 5-én a szerbek ott hagyták Knazseváczot, előbb felgyújtva azt. Ennek következtében a szerbek föladták Zajcsárt is s ezzel az egész Timok mente a törökök kezébe került. Ozman pasa e hó 7-én délben vonult be Zajcsárba, melynek lakossága elmenekült. Lesjanin hátráló seregének utócsapatát a törökök 8-án utol-érték a paracsinai uton és szétszórják azokat. A szerbek e nagy visszavonulása döntő esata nélkül történt, a mi eléggé mutatja, hogy a törökök bármily lassan működnek is, de jól megfontolva eselekesznek. Most a szerbek Banyá körül, a hegyzorosok közt helyezkednek védelemben, s fő pozícióikat Alexinác, Deligrád és Paracsin képezik. A déli határon Szeniczánál Dervis pasa a Jávor-magaslaton megverte Csolak Antics seregét, mely erre visszavonult Szerbiába. A nyugati határon Novi-Varostól Bjelináig semmi említésreméltó nem történt. Itt farkasszemet néznek az ellenségek, s a török csapatokon nem tud áttörni Alimpics. A Timok mellett törtétekben a szerbekre nézve az a szerencse, hogy Lesjanin és Csernajeff serege összekötésben tudtak maradni. Most e sereg fővezényletét Csernajeffre bízta a fejedeleme. A montenegroiak a vrbiczi győzelem mámorát élvezték. Epen most jelenti azonban egy távirat, hogy a török sereg az albániai határon jól föl-szaporodván, betört Montenegro déli részébe.

— **Klapka tábornok**, ki jelenleg Konstantinápoly közelében fűrdőn van, végleg elhagyja a török fővárost. Pénzügyi nehézségek vetettek ily gyors véget konstantinápolyi missiójának, melyet a hadügyminister határozott kivanatára vállalt el.

— **Bosnyák vendégek.** Zágrábról írják, hogy mult hó 28-án este nyolcz bosnyák faluból mintegy 686 személy (99 család) szökött át az Unna vizén osztrák-magyar területre. 400 fegyveres felkelő oltalmazta az átkelés alatt a menekülő bosnyákokat. Három nap előtt ismét Stabinjéből 400 ember lépte át a határt, hogy előnyös hírből álló vendég-szeretetiunk hosszú időre igénybe vegye.

— **Egy herczegovinai lázadó vezér elfogatása Raguzában.** Petkovics Luka, hideglelés által győtvörve, ott hagyta a herczegovinai harcztérét, és dalmát földre, Stagnoba ment egy orvoshoz. Mikor megtudta, hogy több gyöngye koru gyermeke, ki Raguzában biztonságba helyeztetett, ott megbetegedett, nagy fáradtsággal odáig vergődött. Danisz effendi török konzul először személyesen, azután írásban jelentést tőn s kifogást emelt a hatóságnál Petkovics otltlete ellen. Petkovicsot erre Drobaz s Marotti községi hivatalnokok fölkeresték s elfogták. A láz folytán nem tudott állni s rögtön a katonai kórházba szállították.

— **Élelmesség.** Risztics közelebbi rokonairól igen furcsa történetek jelentenek. Egy bécsi úgynök, Fuchs Ambrus Berlinben 50,000 drb Chassepot-fegyvert vett, hogy azt Szerbiának eladja. Riszticsiek azt az ajánlatot tették az úgynöknek, hogy némi nyereség mellett adja át nekik a löfegyver-szállítmányt, majd ők adják el az államnak. E köztvetítésért természetesen nyereséget számítanak fel.

— **Egy rendjeles ur Belgrádban.** A szerbeknek ugyan nem nagy okul lehet bámulni az orosz generálisokat, mindazonáltal nagy érdekelttséggel várták Belgrádba Fadejff tábornok megérkezését. Végre e hó 7-én egy tekintélyes külső férfi szállt ki a gőzhajóról: senki sem ismerte, ő sem mondta nevét. A „szerb koronához” szállt, délelőtt bérkocsit hozat, és fényes egyruhában, telegatva rendjelekkel a fejedelemlőhöz és a hadügyminiszteriumhoz hajtat. Bámulják az idegen tábornokot, suttogják, kérdezik, ki ő. Ő maga nem írta be nevét az idegenek könyvébe, de mivel nem régiben Fadejffről volt szó, egy kópé azon gondolatra jön hogy az idegent Fadejffnek mondja. Elhíresztelték tehát, hogy itt van Fadejff, tanácskozott az orosz konzullal, s átveszi a fővezérséget. A rendjeles ur pedig Mundy orvos volt, ki a kórházak berendezése végett érkezett Belgrádba.

— **A pénzihiány Szerbiában** napról napra nagyobb zavarokra ad okot. A kormány nem képes fizetni semmit. Az idegen orvosok, kiket oda hívtak, most a konzuloknál panaszt emeltek Belgrádban, hogy nem kapják meg fizetésüket. Kereskedők és szállítók is nagy számmal jelennek meg a konzulságokban, miután ők sem juthatnak pénzhez.

— **Ágyudörgés és baklövés.** A francia és angol lapok mennyire nem ismerik Közép-Európát s annak viszonyait, azt elég sokszor elárulják. A mostani háborus időben pedig igen mulatságos jelét adják annak is, hogy a harcztérre küldött tudósítók se a harcztér fekvését, se a vezérek neveit nem ismerik, s összezavarják majd valami várossal, majd pedig folyóvízzel. A világhírű „Times” egy távirata azt mondja, hogy Nisnél két osztrák hadihajó áll. A komoly „Standard” pedig következő táviratokat közölt: *Drina* tábornok megtámadta a Timoknál *Morava*-pasát, de az eredmény ismeretlen. *Ranko* tábornok *Alimpics*nél átkelt a Drinán, de a törököket nem találta meg. — A szerbek Pirotnál egy angol hajóra lőttek, mire az angol hajóhad összelövette Pirotot, a melynek közelében pedig tudvalevőleg viz csak — a kutakban van.

— **Szerb orvosok s a cserkeszek.** A Berlin, Lipese, Prága, Bécs és más városok orvosi egyetemeiről a szerb csatátérre siető sereg ifjak részint a nándorfehérvári lazarettekben, részint Paracsinban alkalmaztatták Csernajeff tábornok által. Ezek ápolására s gyógykezelésére bizvák a sebesülteket. Marad azonban annyi idejük, hogy élményeikről vadnál vadabb közleményeket írhatnak a szláv lapok számára. Egy zágrábi lapban olvasuk hasonló doktortoll-

ból a következőket: „A jul. 2-ki esata után pár sulyosan sebesült cserkeszt is hoztak táborunkba. E kannibálok nemcsak hogy a fegyelmet s engedelmességet tagadták meg, de annyira is vetemedtek, hogy az ápolóknak s apácáknak, kik seibeiket mosták, képükbe haraptak. A cserkeszek általán inkább meghalnak éhen, mintsem a keresztényektől gyógy-szert vagy élelmet elfogadjanak. Voltak, kik az orvosokat s az ápolónéket üvegekkel, tárgyakkal hajigálták meg, vagy pedig vaspálcákat törtek le a tábori ágyakról, s azzal verték agyba-főbe a többi betegetek”. Szinte fölőleses megjegyezni, hogy ily vad hir csak szláv forrásból származhatik.

— **Az albánok.** A törökök a montenegroiak ellen Albánia összes fegyverfogható népét hadi szolgálatra hívják be. Sefft basa 8000 albán vadászt szerelt fel, kik a montenegroiak ellen indultak. Ezek az ő halalos ellenségeik. E vadászok, mint mondják, a montenegroiakkal kitartás, bátorság, vadság tekintetében teljesen megmérkőzhetnek. Az utóbbi időben újabban 3—4000 klefta és arnata csatlakozott az albán vadászokhoz. E nép béke idejében folyton harcban áll a montenegroiakkal, s a fő-orr-, fül-levegőben ezekkel méltán versenyeznek.

— **A legújabb hírek** szerint a törökök ismét előbbre törtek Szerbiába; rövid harc után elfoglalták e hó 9-én a Timoknál *Negotint*, s egész várátlanul egy sereg *Kladovánál* jelent meg, Szerbia észak-keleti részén, a Dunánál. A lakosság menekül mindenünne. — Csolak Anticsnak *Szeniczánál* szenvedett vereséget igen sulyosnak mondják, s hir szerint ő maga is megsebesült.

Halálozások.

A közelebbi napokban elhunytak: *Haaber György*, Pestmegye bizottsági tagja, az első hazai takarékpénztár egyik igazgatója, és nagybirtokos, 53 éves korában. — *Gruber Károly* honvédszázados, ki részt vett a mexikói hadjáratban is, s egyik tevékeny tisztviselője volt a honvédelmi miniszteriumnak. — *Bartók Gábor*, a szatmári ref. gymnasiumnak sok ideig tanára, ki Szatmár város monogramphiáját is megírta, 63 éves korában. — *Czigulsky József*, Gyulaváros árvászelki közgyámja. — *Gyürki László*, lévai plebános, 76 éves korában. — *Özvegy Wenzel Frigyesné* szül. Lüdcke Augusztá asszony, dr. Wenzel Gusztáv egyetemi tanár édes anyja, 82 éves korában. — *Ohm Károly Otto*, fővárosi iparos és a Wheeler és Wilson-féle varrógép-gyárak budapesti képviselője, 59 éves korában. — *Dóssy Pál*, Abaujmegye rendőrkapitánya, szívszélhűdés következtében a rányi fűrdőben. — *Özv. Major Györgyné* szül. Józsa Alojzia asszony 64 éves korában N.-Károlyban. — *Hradzky Antal* volt országgyűlési képviselő neje, szül. *Steiger Franziska*, elhunyt Karlsbadban 54 éves korában. A nőnevelés egyik legképzettebb és munkásabb tagját vesztette el. Szepes-Olasziban levő nevelő intézetében valódi édes anyja volt az 50—60 tagból álló gyermekeszládnak. — *Velkey Pál* pestmegyei segédtanfelügyelő neje, szül. *Pirkler Irma* ölete 28-ik évében Jász-Felső-Szentgyörgyön aug. 3-án meghalt. — *Tórs Kálmánt*, az „Életképek” szerkesztőjét s lapunknak is dolgozótársát ismét fájdalommal csapás érte; a mult őszszel temette el elsőszülött kis fiát, most pedig az életben maradt másodikik is: *Károlyt*.

Külföldön, Berlinben egy hírneves hazánkfi, a miskolczi születésű *Klein Gyula* hunyt el e napokban. A német irodalomban nagy tekintélyt vívott ki a „Dráma története” című nagy műve, mely részletesen tárgyalja és ismerteti a színmű költészetét.

Maga is irt színműveket és kritikai tanulmányokat. Megemlíjük itt *Safarik János* szerb írónak és szenatornak Belgrádban történt halálát is. *Safarik* hazánkban származott Szerbiába, tökéletesen beszélt a magyar nyelvet s nem tartozott hazánk ellenségei közé. A belgrádi muzeum és színház létrehozásában sok érdeme van.

Szerkesztői mondanivaló.

— **F. E.** „Színész barátomnak”. Ön „a közönség elébe meri bocsátani szellemi termékeit” — elhisztük; a fiatalágban s kivált fiatal költőkben nem hiányzik a bátorság. Néha elég volna kevesebb is e különben nemes tulajdonból. Lám költeménye most sem jobb, mint előző; az átdolgozás nem is gyökeres, itt-ott egy kis enosításból áll, de nem is segítette a költeményen alaposan. Mi nem merjük közönség elé bocsátani.

— **F. Gy.** A románéknak javára vált az átdolgozás. Uj ugyan tisztán sines benne, de a hang eltárlva s az érzés elég tisztán nyilatkozik. Halán sort kerítünk reá.

— **Szabadka.** „Hozzá”. Ilyen hozzászólást százalék irtak régen; csakhogy jobbakat. Nem is ér ez semmit.

— **Kemese.** „A kedves sirján”. Meglehetősen indul. De már a második versszakban nemcsak a rim fogy el, hanem a gondolat is egészen elseklyül. A végére pedig semmi sem marad belőle.

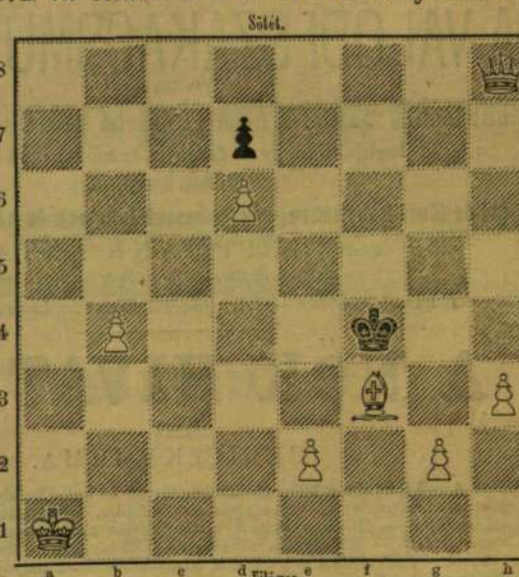
— **M-cz. V-r.** A beklütött képet nem közölhetjük.

— **Szeged.** N. S. A választ köszönettel vettük; ez ügyben azóta már más utó intézkedtünk.

— **„A kort romja.”** Ambár a hang a „Csárda romjai”-tól van kölcsönözve, a vers, jól indultával, kellemes benyomást tesz egyelőre. Sajnos, hogy aztán ellapul, rajzai elmosódnak, kifejezései ügyetlenek lesznek, a szerkezete nem kerekedik ki, vagy általában nincs is. Igyekezzék egészen átgodolni előre, a mit írni akar, világos és egész képet alkotni magának a leírás tárgyáról, részleteiről — így jobban fog sikerülni, mint csak úgy hübelemódjára neki menve valaminek.

SAKKJÁTÉK.

87L sz. feladv. A francia feladványtornából.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

866-dik számú feladv. megfejtése.

(Zayya Imvrtől Debreczenben.)
 Világos. Sötét.
 1. Va1-a7 . . . . . Ke5-d6-f6-f4
 2. h2-h3 v. . . . . t. sz.
 3. Va7-c5-g1 . . . . . t. sz.
 3. V-d4 v. He7-g8 mat.
Helyesen fejtették meg:
 VESZPRÉMBEN: Fülöp J. RINYA-SZT.-KIRÁLYON: Wol-GELSEN: Glesinger Zsigm. lak Rudolf. SÁROSPATAKON: Gérecz K. KECSKEMÉTEN: Galambos K SZIGETSÉREEN: Mayer K. BUDAPESTEN. F. H. és K. J. MISKOLCZON: Hartmann Ist. SZ.-UDVARELYEN: Váro F. NAGY-KÖRÖSÖN: Nemesik L. A PESTI sakk-kör. és Kovács.
Rövid értesítések: R. Gy. Sötét király f5-ről f4-re világos e3 gyalog miatt nem léphet. — A sakk-könyvre nézve ajánljuk Márki István sakk-könyvét. Kaplunó Nagy F. könyvkereskedésében Békés-Gyulán. Ara 2 frt 50 kr.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
 (L. Egyetem-tér 2. sz.)

Tartalom.

Bryant Vilmos (arczkép). — Bryant költeményeiből. — Foemina, foemina; punctum!!! (folyt) — A forróvízi tájak (képpel). — Némely természet-tudományi ismeretek hajján. — A gépesarnok a philadelphiai kiállításon. — Strogoff Mihály utazása (képpel). — Egyveleg. — **Melleklet:** Fekete pontok (négy képpel). — A Fortuna-fogházban. — A hétről — Irodalom és művészet. — **Köszintézetek, egyletek.** — **Mi ujság?** — **Halálozások.** — Szerkesztői mondanivaló. — **Heti-naptár.**

HETI-NAPTÁR.

Hónap és hetinap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-országi naptár	Izraelitai naptár	Nap		Hold	
				kül	nyug.	kül	nyug.
13 Vasárnap.	10 B. assz. elhunyt	augusztus	Ab. Rosch. Sab.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.
14 Hétfő	Oszéb, Athan	19 Ipoly	1 Auguszt. C 10 Jos.	4 55 7	14 10 29	2 11	3 33
15 Kedd	Nagy Bold. Assz.	Ózseb, Neste	2 sz. anyja féle h. k.	4 56 7	13 11 14	4 47	4 47
16 Szerd.	Rókus püspök	Nagy bold. assz.	3 Izák	4 56 7	12 regg.	5 46	5 46
17 Csüt.	Libérat apát	Jácintka	4 Aristar.	4 57 7	10 0 15	6 28	6 28
18 Pént.	Ilova, Agapit	Bertrám	5 Eusignius	4 59 7	8 1 32	6 56	6 56
19 Szom.	Tekla	Ilova	6 Ursinvaltoz.	28 Rachel	4 0 7	5 2 59	6 56
		Tekla, Márius	7 Dometius	29 Sab. Pincus	4 2 7	3 4 32	7 14

Hold változása. ☽ Első negyed 26-án 7 óra 33 perczkor este.

Egy határoz hasznosítható pelti sor, vagy annak helye egyszeri letöltésnél 34 krajczár; többeszer letöltésnél 10 krajczár. Dályegdi kúon minden letöltés után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad Bácsban: Házson-stein és Vogler Wallöschgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstraße Nr. 2, Opetlik A. Wollzeile Nr. 22.

Budapesti társas kereskedelmi iskola.
Nagy korona-utca 16. szám, előbb Hampel A. Müller P.
Az új tan-év f. évi szeptember 1-én kezdődik. A beiratások augusztus 20-ától kezdve naponként történnek. Az intézetet táp-intézet is van összekötve. Ezen intézetnek a magy. kir. felhatalmazott katonai iskolávali öszek öltetése által a növendékeknek alkalom nyújtatik, az egy éves önkénytesi vizsgát is lehetetni.

Az igazgatóság.
2188

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irod. intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyveskereskedésben kapható:

MAGYAR GAZDASSZONY TEENDŐI
A KÖZÉLETBEN, HÁZBAN ÉS KONYHÁBAN.

Kézi- és segédkönyv nők és hajadonok számára.
Irta **MEDVE IMRE,**
(E könyvet a „magyar gazdaszanyok egyesülete” 1863 évi augusztus 5-én tartott választmányi üléséből kiküldött választmányi tagok megvizsgálták és jóváhagyták.)
VIII és 332 nagy 8-rét ltp. — Második kiadás. — Ára füzve 2 frt.

HÖLGYEK ITKÁRA
VAOVIS
LEGUJABB LEVELEZŐ-KÖNYV NŐK SZÁMÁRA,
minden előforduló alkalmakra való fogalmazási mintákkal,
mindenfélé társasági, családi, bizalmas és szerelmes levelekkel, alapos utmutatással a levélírás szabályait illetőleg, emlékkönyvbe való valasztott versekkel.
Harmadik kiadás. Keményen kötve 1 frt 50 kr.

A VALÓDI SZAKÁCSMŰVÉSZET
VAOVIS
RENDSZERES UTMUTATÁS A FINOM ÉS LEGFINOMABB FŐZÉSBN
legujabb magyar, francia és német mód szerint.
Külföldi tekintettel
uri és főúri konyhákra, nagyobbberű lakomák és házi vendéglésekre.
Szerző **HÜPPMANN ANTAL,**
máltásos gróf Károlyi György urnak volt beiskolása.
Harmadik kiadás. — Ára füzve 1 forint 50 krajczár osztr. ért.

A NŐK HIVATÁSA.
IRTA **BENICZKY IRMA.**
A mű tartalma. Előszó. — Bevezetés. — Az anyai befolyás. — A nők befolyása a társadalmi életre. — A nők befolyásának müköre, természete és kiterjedése. — Az anyai szeretet. — Milyen eszközök biztosíthatják a nők személyes fejlődését? — A nők neveléséről. — Mi legyen a nevelés valódi tárgya? — Meg néhány fontos szó a nevelésről. — Első lépés a nők szellemi felszabadulásának pályáján. — A nők müköre. — Mit tanuljanak a nők? — Elvezeték és mulatságok. — Tapintat és taktika. — A nők munkássága azelőtt és most. — A nőkérdés és annak megoldása.
Nyolczadrét, 352 lap, füzve 1 frt 20 kr.

Különös figyelemre méltó!
A hírneves **SEB-TAPASZ,**
dr. PORTI-féle, mely rendkívül gyógyereje, elválasztó, érelő és fájdalomcsillapító hatása által leggyorsabb, legbiztosabb s gyökeres gyógyulást eszközöl különösen bajokban.
Egy csomag ára 50 kr, nagyobb csomagé 1 frt használati utasítással együtt; postán küldve 20 kr-tal több.
TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, Kőzszeres utca 9. király-utca 7. sz.
Ezen kitűnő hatáson nem eléggé ajánlható gyógytápasz készítése **Porti László**, lakása: Budán, rácsváros, fő-utca 590.
Videki raktárak az ismeri gyógyszerészek urainál.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Bélyeg- és illeték-szabályok.
A legujabb időig terjedő törvények és kormányrendeletek szerint
átdolgozta
Dr. Mariska Vilmos.
Ára füzve 1 forint.

PÉNZ
6-os kamatra
földhírtokok, uradalmak és birtokosokra, ugyisint közérki kölcsönök egész Ausztria-Magyarország és Erdély számára, bármely országban. 64 féléves részletekben visszafizetésre folyókat kaphatnak a hatós. enged. lezártító és lezártatást követő itó iroda által Bécsben, Stadt. Schottenhof, 12. Stiege, Thür 8. Levelek bérmentve és német nyelven követnek intézetni. 2093

Fekete Bernát
Magyarország első rendű műkereskedése és olajsínnyomatú képek raktára
ajánl beszerzésre végett, aczélmetszvényeket, fényképeket, szobrokat, továbbá Európa leghíresebb festőinek eredeti tjeit után
olajsínnyomatú képeket
fényes arany barokk-keretbe foglalva és díszesen kiállítva, igen jutányos árakon és havi részletfizetésekre.
Rendelvények hozám czimezve, vagy pedig utazó ügynökeim által kéretnek tétetni.

Fekete Bernát
könyv- és műkereskedése,
2139 Budapest Dorottya-utca 3. sz.

Az ő felsége I. Ferencz József császár által kiz. szabadalommal kitüntetett biztosan ható:

patkány-méreg
valódi minőségben kapható, Pesten: Török József gyógy-szer sz. urnál, király-utca 7. sz. Továbbá a birodalom leg-több fő- és mezővárosaiban.
Ára egy darabnak 50 kr. o. é.

EPILEPSIE
(nehézkör) levél után gyógyítatik dr. KILLISCH, költözött orvos által haz. stadtban, Drezda mellett (Sász országban). Már 5000-nál többben sikerrel gyógyko-sították. 1110

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK
1875. évfolyam.
Ára füzve 80 krajczár.

MAGYAR BORS.
Válogatott magyar és külföldi adomák gyűjteménye.
Fejedelmek, államférfiak, írók, művészek, színészek, főurak, uracsok, papok, katonák, vadászok, hivatalnokok, diákok, orvosok, nagyvárosiak, mesteremberek, parasztok, zsidók, cigányok s egyéb nemzetiségek, stb. életéből.
Szerkeszté **VAJDA JÁNOS.**
Ára 1 frt 40 kr.

A jelen gyűjtemény előnye abban áll hogy ebben:

a) Az eddig lapokban, külön füzetekben megjelent legesatt-nóbb, legjobb adomákat együtt találja a közönség, és pedig 1 frt 40 kr-ért, holott az összes adomakönyvek megszerzése 20—30 frtba kerülne vagy még többbe, s a mellett nagy számu izetlen, humortalan adomát kellene végig olvasnia, míg ebben a legnevetetöbbséket mind együtt megtalálja.

b) Ezen cél ugy éretett el, hogy számos adoma melynek ereje épen a hosszadalmas és ügyetlen előadásban vesz el, itt rövidebben és esat-tanósabban adatik elő.

c) Majd minden czim alatt fordulnak elő teljesen eredeti, illető-leg még semmi gyűjteményben meg nem jelent adomák.

d) Idegen adoma aránylag kevesebb számmal van, ezek válo-gatásánál csak a legeslegjobbakra és különösen azokra volt tekintet, melyek az illető nemzet szellemét és főbb jellemvonásait találólag vissza-tükrözik, s érdekes és tanulságos összehasonlítások alapjául szolgál-hatnak.

12
évisiker minden kétség fölfe helyezé. miszerint Thedo tanár

SAKÁLL-HAGYMÁJA
a legjobb és legbiztosabb szer, a szép szakállbőrök előfőzár.
Szántalanok, a legmagasabb állású férfiak közül is, szép szakállukat csupán ezen szernek köszönhetik.
Ezen szer a szakáll növeztés hihetetlen gyorsasággal elősegít, úgy hogy 10 éves fiatal emberek is, a legközelebbi idő alatt teljes és erős szakállt nyertek általa, a melyet a bisonyitványok esrei bisonyítanak.
Mintán számos semmirevaló hamisítás ugyan-azon nev alatt áruba bocsátatik, jó less arra ügyelni, hogy minden csomag a feltalálónak itten lenyomott pecsétjével legyen ellátva. Ára egy csomagnak 2 ft. 10 kr., postai küldéssel 10 kr-tal több.
Schnöwbeck, 1875. febr. 25.
Füzet József, gyógy-szerés urnak, Prágában.
Salvos köszönetemet a szakáll-hagymáért; az igen ha-tásosnak bizonyult be, és én mindenkinek legjobban ajánlhatom.
Hirt Karoly J. a k. építési vállalkozó.
Valódi minőségben kapható: Budapest Török Józse f. gyógy-szerésésnél, király-utca 4. sz. Pozsonyban: Piatyri Bó-dog gyógy-szerésésnél, Mihálykapunál.

BAUM JÓZSEF
férfi ruha-raktára
Budapest Deák Ferencz-utca 5. sz.
Rimaszombat Gümrii iparkör házában.
A bel- és külföld legmagyobb czégleivel összekötöte-seim által ama kellemes helyzetben vagyok, minden versen-ynek ellent állhatni.
Egy egész ösi öltövn. kitünő jó és tartós szövetből csak 22 forint 22078
legfinomabb 30 frtig.
Más ruhadarabok ugyanezen árviszonyban. — Meg-rendelések mérték szerint 12 óra alatt eszközöltetnek.
Videki megrendelések utánvét mellett a mérték bekül-dése után posta-fordulattal. Választott holmik kicseréltetnek.

JOHN ZIEGER Gráczbán
gummi-árúk gyári raktára
Kívánatra ingyen és bérmentve küld kimerítő ár-jegyzékeket **urak és hölgyek** részére nélkülöz-hetetlen gummi-czikkekből. 2198

Sorsjegy-ügynökök!
Egy régi, legjobb hírből álló bankház mind-azon helyekre, hol még nincsen, vagy pedig nem kellő-képen képviselve, szorgalmas és szilárd egyéneket keres sorsjegyek és állampapírok havonkénti részletfizetések melletti eladására. — A feltételek épügy az ügynökök, mint a közönség részére is igen előnyösek. — Meg-felelő szorgalom mellett az ügynökség az illető ügynök-nek tekintélyes jövedelmet biztosít. — Ajánlatok ma-gyar vagy német nyelven az előbbeni állás megemlité-sével **Kramer B.** bankházhoz intézendők Prágában. 2295

ADAMCSIK JÁNOS
lakatos-mester, Budapest, VII. ker. Wesselényi (aréna) utca 3. sz. a nagykereszt-utca sarkán
ajánlja és raktárát mindenestül **takaréktűzhelyekből** lemez- v. cserépfalazattal, valamint falazás nélkül. 2192
Videki rendelvények postáon elküldetnek, és árjegyzékek kérésre küldetnek.

A Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest, egyetem-utca 4. sz., megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A magyar törvények
rendezett és kiegészített új kiadása.
(Kis 8-rét.)

- A magyar hiteltörvények gyűjteménye:**
I. A magyar váltótörvény. Füzve 1 frt.
II. A magyar csődtörvény. Füzve 60 kr.
III. A magyar kereskedelmi és ipartörvények. Füzve 60 kr.
- Urbéri tárgyú törvény-gyűjtemények.** Az 1847/8-dik évtől egész 1872-ik évig alkotott urbéri tárgyú törvényezikkekelyek gyűj-te-ménye az azokra vonatkozó egyéb törvények- s rendeletekkel ki-egészítve. Szerkeszté Szeuiczey Gusztáv. Második bővített kiadás. Füzve 1 frt 20 kr.
- Törvényezikkek a vadászatról,** függetlenül az abban hivatko-zott mezei rendőrségi 1840. IX. törv. czikkal kiegészítve s betűren-des tárgymutatóval ellátva. Füzve 40 kr.
- A köztörvényhatóságok,** községek és elsőfolyamodású bírósá-gok rendezésére vonatkozó törvények és kir. min. rendeletek gyűj-te-ménye. Egybeilleszté Szeuiczey Gusztáv. Füzve 1 frt 20 kr.
- Az 1847/8-ik évi országgyűlési törvényezikkek** a későbbi törvényekben foglalt módosítások szerint kiigazítva. Egybeilleszté Szeuiczey Gusztáv. Füzve 1 frt.
- A magyar honvédelmi törvények** és a honvédek számára a m. kir. honvédelmi miniszter által kibocsátott szervezési és szolgálati szabályok gyűjteménye betűrendes tárgymutatóval. Füzve 1 frt 20 kr.
- Magyarország és Erdély bírósági szervezete és hely-községeinek legujabb bírósági felosztása.** A magy. kir. igazságügyminiszter által rendelt későbbi módosítások, illetőleg vál-toztatások szerint kijavítva. Füzve 1 frt 20 kr.
- Függelék.** Magában foglalja mindazon törvényezikkekét és magy.-kir. min. rendeleteket, melyek az 1872-ik évtől fogva a köztörvény-hatóságok, községek és bíróságok rendezése tárgyában pótlólag vagy kiegészítőleg hozattak, illetőleg kiadattak. Egybeilleszté Szeuiczey G. Füzve 70 kr.
- A bélyeg- és jogilletékek, valamint a bélyeg-díjak iránti törvény és szabályok.** Egybeilleszté Szeuiczey Gusztáv. Füzve 2 frt.
- A Magyarországon és Erdélyben hatályban lévő egyenes adókra,** jelesül a személyes kereseti, jövedelmi, ház-és földadóokra és az ezek kivételére s behajtására stb. vonatkozó tör-vények s szabályok gyűjteménye. Egybeilleszté Szeuiczey Gusztáv. Füzve 1 frt 60 kr.
- Második függelék.** A köztörvényhatóságok községek és az első folyamodású bíróságok rendezésére vonatkozó törvények és királyi miniszteri rendeletek gyűjteménye. Füzve 80 kr.

A HAZA BÖLCSE.
EMLÉKKÖNYV.
Szerkesztette **ÁLDOR IMRE.**
Ára füzve 1 frt 60 kr.

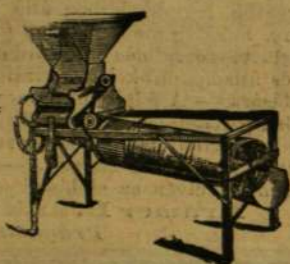
Commentar
zum
Ungarischen Handelsgesetzbuch
von **Dr JULIUS v. SCHNIERER,**
Sectionrath im kön. ungar. Handelsministerium, Mitglied und Referent der handelsrechtlichen Enquête-Commission.
Autorisirte Uebersetzung aus dem Ungarischen.
Preis geheftet fl. 3 ö. W.

A MAGYAR NÉP ÉLCZE
szép hegedűszóban
Összeügyőjté **JÓKAI NÓR,**
„A magyar nép adomái” 3-ik bővített kiadás.
(16-rét, 288 lap.) — Ára füzve 80 kr.

Kovács József
tanár
SEBÉSZI KÖRÖDÁJA
a budapesti kir. magy. egyetemen 1871/2, 1872/3 és 1873/4 tanévben.
Közlik
ANTAL GÉZA tr. és RÉCZEY IMRE tr.
kóródi tanársegéd. múltönvendék.
44 fametszetű ábrával.
Ára füzve 2 frt 80 kr.

ROBEY és TÁRSAI

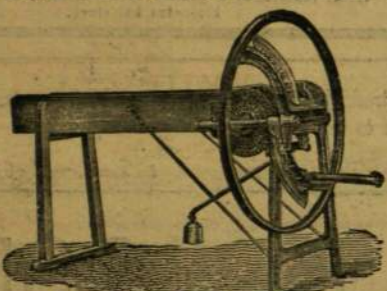
Budapest

11101 ut. 1. szám

ajánlják kitűnő
konkolyválasztó,
szóró- és szelelő-rostáikat,
2 lovas sorvető-gépeket,
szórva vető-gépeket,
szecska- és répa-vágókat,

és minden más, a gazdasági gép-szakmába vágó eszközöket,
melyekből nagy készletet tartanak

2. 78

Képes árjegyzékkel és bővebb tudósítással szívesen szolgálnak
Robey és társai.

Marha-tulajdonosoknak.

A korneuburgi marha-pornak a porosz király őfelsége istállóiban történt alkalmazásáról egyik elsőrendű berlini állatgyógyász-tekintély a következőleg nyilatkozik:

„Willisen, ő exellentijája, a porosz király őfelségének altábornoka és fő-lovasmestere, a Kwizda, korneuburgi gyógyszerész által föltalál, s beküldött marhaport azon megbízás-sal szolgáltatta át alulírottaknak, hogy az megvizsgáltván, kellő időben a királyi istállókban használatba hoztassék.

„Az elemző és prócsóvi vizsgálat kimutatta, hogy a kérdéses por oly gyógy-anyagokból van összedőlve, melyek közvetlen a nyirkedény-rendszer működésére izgatólag hatván, az étvágyat fokozzák és javítják, s a gyomor- és vastagbél emésztését elősegítik.

„A királyi istállóiban, két hónapnál tovább tartott kísérleti alkalmazása ezen hatást gyakorlatilag is bebizonyítja, s az említett por ép egy a használati utasításban felsorolt bajokban észlelhető s állatok által könnyen befogadott gyógyszer, valamint oly esetekben is kedvező hatásának mutatkozott, hol emésztéshiány és helygörcsök született vagy szerzett hajlamok voltak jelen.

„Ezeket alulírott tiszténel fogva bizonyíthatja s hivatalos pecsétjével is megerősítheti.
Berlin. Dr. Knauer K.,
az összes királyi főistállók főlovasmestere és elismert I. osztályú gyógyszerész.

1726
A cs. kir. szab. korneuburgi marhaport rakárjai léteznek: Pesten: TORÓK JÓZSEF gyógyszerész király-utca 7. sz., Thallmayer A. és társa, Halbauer testvérek, Stern és Schmid, Neruda, Kochmeister Frig., Topits J., Hoffmann J., Kania és Maklár. — Budán: az udvari gyógyszer-tárban, az »Angyalhoz« címzett gyógyszer-tárban. Magyarország majd minden városa és mezővárosában van rakhely, mi koronkint a legolvasottabb lapokban köztudomásra hozatik.

ÓVÁS. A csatlós elkerülése végett felkéretik mindenki, miszerint Kwizda F. J. üdítőnedvét, mely egyedül fűtetteit ki es. k. kiz. szabadalommal össze ne tévesse más hasonló nevezett készítményekkel. Továbbá sziveskedjék mindenki arra figyelni, hogy a korneuburgi marhaport minden feliratán alábbi nevalárasom vörös színben van lenyomatva s kötelező, ennek tartom köztudomásra hozni, hogy hamisítványok fordulnak elő, melyek teljesen hatástalanok, sőt kártékonyak lévén, ezekre különösen figyelmeztetek mindenkit.

1721
Ki védjegyet hamisítottát olyképp juttatja tudomásomra, hogy azt törvényes büntetés alá vonhatom: 500 forint terjedő jutalmat nyer tőlem.

Handwritten signature

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárbanál kapható:

VIRÁGREGÉK.

Irta

TOMPA MIHÁLY.

Egy színnyomatú czimképpel.

Ára füzve igen díszesen kiállítva 2 ft 50 kr.

Kiss József
KÖLTEMÉNYEI.

Ára füzve 2 forint.

A MÁSOK PÉNZE.

Regény.

Irta

GABORIAU EMILE.

Franziából fordította

ZICHY CAMILLA.

Két kötetben.

I. kötet: Az élő fabábok.

II. kötet: Halászat a zavarosban.

Ára füzve 3 forint.

NAGY MIKLÓS.

Magyarország képekben.

Honismertető album.

400 hazai tárgy képpel díszítve.

Két rész egy kötetben. Ára kötve 6 frt.

A „Magyarország képekben” tartalmát képezik: I. Irodalmi vagy egyéb nevezetességű helységek, városok és egész vidékek jellemző leírása. II. Hazai népelet. E. Beszélések és rajzok a nép életéből; népviseletek, népszokások ismertetése. — III. A múlt és jelen időből hazánk legnevezetesebb férfainak arcképekkel díszített élel- és jellemrajza. — VI. Régi építmények, templomok, várromok, hajdankori emlékek, műtárgyak stb. leírásai.

A változatos tartalmú és díszesen kiállított könyv közel 100 negyedréti ivre terjed, egy teljes hazai művészekről nyert képei, mint jobb iróink tollából eredt szöveggel, bármely könyvtárnak s asztalnak méltó díszül szolgál.

A régi jó táblabirák.

Regény.

Irta

JÓKAI MÓR.

Harmadik díszkiadás.

Ára a három kötetnek 5 forint o. 6.

Dr. LENGIL FR. NYIR-BALZSAMA.

Már magában a növényi nedv, mely a nyírből, ha annak töréséből fűnik, folyik, ember-emléket óta mint a legkitűnőbb szelvény-szer ismeretes; ha meg a nedv a föltaláló utasítása szerint vegyi úton balzsammá készíttetik, majdnem csodás hatással működik.

Ha például azaz az arcz vagy egyéb bőr-részek este bekenetnek, már a következő regelen alig észre vehető pikkelyek válnak el a bőrtől, s az ezáltal vakítottan felérré és gyöngédde tétetik. Ezen balzsam elcsinálja az arcon tömött ráncokat és himű-belyeket, és annak ifjai arcz-szint ad; a bőrnek fehérséget, gyöngédséget, frisséget kölcsönöz; szelét, májfoltokat, anyajegyet, az orr vörösségét, bőr-athkát és a bőr egyéb tisztátalanosságait a legrovidebb idő alatt elavoltítja. Egy koros ára, használati utasítással együtt 1 ft 50 kr., postán küldve 10 kr-al több. 1788-80

RAKTÁR: Pesten Török József gyógyszerésznél, király-utca 7. — Pozsonyban: Pissatory gyógyszerésznél, Mihálykapu.

Növeldei értesítés.

A szünidőt külföldön szándékozván tölteni, szerencsém van tudósítani a tisztelt szüleket, miszerint távollétemben, helyettesem Barzó József tanár úr — ki nálam 23 év óta működik — teljes tárgyismerettel adand felvilágosítást intézetem irányában tudakozó kérdéseikre; kész szívvel küldi meg, kívánatra, intézetem programját; pontosan kezemhez juttatja a hozzám Pestre címzett leveleket; s érvényesen teljesíti a belépő növendék előjegyzését és beírását.

Felveszek pedig elemi és gymnasiumi oktatásra, nem különben a real és gymnasiumi pályához előkészítés végett, 6—15 éves növendékeket rendszeren, időbekeret a körülmények szerint:

akár belátoók, akár bejárók, — akár úgymondott felkosztosok kívánnak lenni.

A tanítást szeptember 5-ik napján ezélelem kezdeni. Budapest, IV. ker. csukor-utca 6. számú saját házamban.

Szönyi Pál,

2175 ki állí tanácsos, magánfővelde-tulajdonos.

KERTÉSZ és EISERT

Budapest, Dorottya-utca 2. színházterti szeglet, s t. ca. közönség figyelmébe ajánlják az egyedül náluk létező

D. Pótvétele szikviz-készítéshöz magánoknak legalkalmasabb valódí

párisi szikviz-készülékeinek

gyári föltaláló Magyarországi részre.

A szikviz, mint kellően tisztított, egészséges, alkalmas esztétikusan orvosiilag rendeléssel, mara általános használatba jár.

Készülékeinket fő előnye az, hogy láthatóan minden egyes darabhoz mellékelvett utasítást, bárki képes kitűnő, mindig friss, a gyárlag készültéssel tisztább és olcsóbb szikvizet készíttetni, azonkívül pedig pezsgőzést, málnaszív, limonádé s egyéb trisszó italok előállításához is alkalmasak.

A készülékek ára: 2 4 6 8 10 mennyiségű darabja frt 8.— 10.— 12.— 14.50 17.—

Kitűnő minőségű szerek 1 font szikviz tartalmú és 17, font szikvizet tartalmazó csomagokban, csomagolást s irial számítások.

Fránbeli megbízások utárvé mellett Győrben engedélytetnek, ladácska és csomagolási díj a gép nagysága szerint 50—75 kr.

Együttel ajánljuk Berlin és Ancolhon legjobb gyárból származó tisztátalanagánál fogva egészségételen ivóvizet tisztító és javító

vízszűrő készülékeinket.

melyek 2 ft 50 kr-től 25 frt-ig tartanak készletben. Ezeknek rajzokkal ellátott kimerítő árjegyzékét szívesen küldünk.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható:

Magyarország története

a legrégebb időkől korunkig.

Két kötet. — Ára füzve 1 frt.

WESSELÉNYI ANNA

sz. CSÁKY ISTVÁNNÉ (sz. 1584, † 1649)

életrajza és levelezése.

Irta Deák Farkas.

Ára füzve 2 forint

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI ÚJDONSÁGOK együtt: egész évre ... 12 frt, fél évre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre ... 8 frt, fél évre ... 4 * Csupán a POLITIKAI ÚJDONSÁGOK: egész évre ... 6 frt, fél évre ... 3 *

34. szám. — 1876.

Budapest, augusztus 20.

XXIII. évfolyam.

DUGONICS ANDRÁS.

(1740—1818.)

SZEGED, népességre az ország második városa, magyarságra Debreczennel az első közt álló, hármas ünnepet ül e napokban; az ünnepélyek egymást követik, s a több napra szóló program alig akar kifogni az újabb meg újabb tételekből. S valóban érdekes ünnepek lesznek azok, midőn egyszerre szolgálnak az irodalom és történet, a művészet és zene, s az ipar és földművelés érdekeinek. Az országos dalár-ünnepély volt az első, mely még tavalyról a jelen évre Szegedre tüzetett vala ki. Zajos és harsány ünnepély szokott ez lenni akárhol is, mert a dal szárnyalása eget ver, s a hol egynehány száz nemzeti dalár összegyűjt, ott bizony csodálatos nem igen lepi meg a várost. De e zaj és ünnepek második, söt harmad-fontosságúvá vált, mikor vele egyidőre tüzetett ki nemcsak a Dugonics-szobor leleplezésének ünnepélye, hanem a nagyszerű ipar- és terménykiállítás megnyitása is, mely, úgy látszik, felül fog mulni minden, hazánkban eddig rendezett hasonló kiállítást, s hivatva lesz, ily szomorú években is tanúságot tenni, ha van, életrelvalóságunk felől, sirányokat jelölni ki anyagi érdekeink s termelő és alakító tehetségünk terén.

Minket azonban, e helyütt, a szegedi ünnepélyek azon része érdekel kiválólag, mely a Dugonics-szobor körül központosul, s Szeged ez érdemes és kitűnő szülőföldének, ki a magyar irodalom történetében oly kiváló helyet foglal el, emléket oly módon tiszteli meg, mely egyaránt méltó a megtisztelőhöz és a tisztelt tárgyhoz.

Dugonics a magyar nyelv és irodalom történetének egyik legnevezetesebb fordulópontján az első szerepek egyikét játszotta.

Irodalmunk újjászületésének évét 1772-re tesszük, a magyar nemes testörök s jelesen Bessenyei György fellépése idejére. Ettől számítva irodalmunk az új korszakot, melyet aztán 1825-től, a Kisfaludy, Vörösmarty, az „Auróra“ korszakától kezdve a klasszikai kor követ.

Bessenyei György fellépése kétségkívül rendkívüli fontosságú volt; de nem ő és társai tüzték ki az igazi irányt, melyen iro-

DUGONICS SZOBRA.